

**UCHWAŁA NR XXXI/241/17
RADY MIASTA GRAJEWO**

z dnia 25 stycznia 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla
miasta Grajewo na lata 2017 - 2024**

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 930, poz. 753, poz. 1583, poz. 2174) w związku z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 446, poz. 1579) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017 - 2024 stanowiącą załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XLIII/261/10 Rady Miasta Grajewo z dnia 5 marca 2010 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w zakresie pomocy społecznej w mieście Grajewo.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta

mgr Halina Muryjas-Rząsa

Załącznik do Uchwały Nr XXXI/241/17
Rady Miasta Grajewo
z dnia 25 stycznia 2017 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024

1.	WSTĘP	4
1.1.	STRUKTURA DOKUMENTU	5
2.	CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	7
2.1.	PODSTAWY PRAWNE.....	8
2.2.	PODSTAWY STRATEGICZNO – PROGRAMOWE	9
2.2.1.	DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE	9
2.2.2.	DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE.....	13
3.	CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	15
3.1.	POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIEĆ OSADNICZA	16
3.2.	DEMOGRAFIA	17
3.3.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	21
3.3.1.	EDUKACJA	21
3.3.2.	KULTURA I SPORT	23
3.3.3.	OPIEKA ZDROWOTNA	25
3.4.	GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ	26
3.4.1.	PROBLEMY NA RYNKU PRACY.....	32
3.4.2.	BEZDOMNOŚĆ.....	33
3.4.3.	SYTUACJA DZIECI.....	34
3.4.4.	UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	35
3.4.5.	SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	39
3.4.6.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	40
3.5.	PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO	41
3.6.	ANALIZA SWOT	60
3.7.	ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	64
3.8.	PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	65
4.	CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	66
4.1.	MISJA.....	67

4.2.	CELE STRATEGICZNE	68
4.2.1.	CEL STRATEGICZNY 1 – WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM 68	
4.2.2.	CEL STRATEGICZNY 2 – WSPARCIE RODZIN W PRAWIDŁOWYM, SAMODZIELNYM WYPEŁNIANIU ICH FUNKCJI	70
4.2.3.	CEL STRATEGICZNY 3 – PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OGRANICZENIE ICH NEGATYWNYCH SKUTKÓW SPOŁECZNYCH	72
4.2.4.	CEL STRATEGICZNY 4 – SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNEIĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJACYCH SIĘ WARUNKÓW	73
4.3.	METODY WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA GRAJEWA	74
5.	ZAŁĄCZNIKI	76
I.	WZÓR ANKIETY	77
II.	ZESPÓŁ REMEDIS SA	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
	SPIS TABEL I RYSUNKÓW	82

1. WSTĘP

1.1. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024 jest wieloletnim dokumentem programowym. Tworzenie jej obejmuje szereg działań i dziedzin polityki społecznej. Odpowiednio przygotowana i wdrożona strategia ma doprowadzić do wyeliminowania kluczowych problemów społecznych.

Przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym, stają do rozwiązania trudne problemy. Pogłębiające się dysproporcje dochodowe rodzin, zjawiska związane ze sferą ubóstwa, niedostatek materialny rodzin, problemy egzystencji osób samotnych i starszych oraz niepełnosprawnych. Te wszystkie zjawiska tworzą mieszaninę problemów społecznych, które decydują później o sposobie odczuwania jakości życia przez społeczność lokalną. Funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką jest gmina zależy od skuteczności ich rozwiązywania.

Podejście do problemów sfery społecznej zaprezentowane w Strategii pozwala na przyjęcie rozwiązań w celu ograniczenia niekorzystnych zjawisk. Realizacja zadań postawionych przed pomocą społeczną zarówno na poziomie społeczności lokalnej, jak i na poziomie rodziny i jednostki wymaga profesjonalnego i systemowego diagnozowania problemów społecznych na terenie Gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024 składa się z trzech części, tj. części wprowadzającej, diagnostycznej i części programowej.

- I. Część wprowadzająca zawiera elementarne informacje dotyczące konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. W tym rozdziale przybliżono również związek z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.
- II. Część diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące miasta oraz diagnozę. Wiedza ta została oparta zgromadzona na podstawie analizy danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Mieście bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, badań ankietowych, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej.

- III. Część programowa zawiera najważniejsze założenia polityki społecznej Miasta na lata 2017-2024. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, programów operacyjnych i działań. Wskazano również podmioty realizujące strategię, współdziałające oraz planowane źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Zaprezentowano także sposoby wdrożenia Strategii oraz prowadzenie monitoringu i realizacji.

Prace nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024 to proces, mający kilka etapów, wymagający zaangażowania wielu osób i instytucji. Każda strategia służy do osiągnięcia zamierzonych celów, za pomocą wskazanych programów, z określonymi wskaźnikami realizacji. Samorząd Gminny oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wytycza i zatwierdza działania – wykonalne technicznie, realne ekonomiczne i akceptowalne społecznie, ale nie mogą pozostać jedynymi ich realizatorami. Warunkiem powodzenia jest współpraca władz samorządowych przy realizacji zamierzeń zawartych w Strategii z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się polityką społeczną takimi jak oświata, służba zdrowia, policja itp. Odpowiednio zaprojektowana i wprowadzona polityka społeczna stanowi inwestycję, która procentuje dla wszystkich mieszkańców, także nie objętych bezpośrednio jej interwencją.

Dokument niniejszy jest również wyrazem dążenia władz do zapewnienia mieszkańcom jak najlepszych warunków życia na jej terenie. Strategia ma szansę stać się nową jakością w relacjach pomiędzy uczestnikami życia społecznego na terenie Miasta i pobudzić aktywność społeczną mieszkańców.

2. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zmianami). Przewiduje on w ramach zadań własnych gminy „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Inne akty prawne, które mają wpływ na treść i kształt niniejszej Strategii to:

- Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2016 r. poz. 446 ze zmianami),
- Ustawa z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 ze zmianami),
- Ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. 2016 r., poz. 575 ze zmianami),
- Ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 1518 ze zmianami),
- Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015, poz.1390),
- Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 224 ze zmianami),
- Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 645 ze zmianami),
- Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1828),
- Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zmianami),
- Ustawa z 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zmianami),

- Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817),
- Ustawa z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 195),
- Ustawa z 14 czerwca 1969 r. Kodeksu postępowania administracyjnego (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 23 ze zmianami),
- Ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz.U. z 2015 r., poz. 2082 ze zmianami).

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO – PROGRAMOWE

Należy pamiętać, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024 nie jest jedynym dokumentem w obszarze polityki społecznej, którego treść będzie dotyczyła mieszkańców. Analiza dokumentów programowych i strategicznych, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, oraz powiatowym pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

„EUROPA 2020 – STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEMU WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU”

Głównym celem tego dokumentu jest powrót Europy po kryzysie na ścieżkę rozwoju, a następnie pozostanie na niej. Jej założenia to więcej miejsc pracy i wyższy standard życia mieszkańców Starego Kontynentu. Strategia pokazuje, że Europa może rozwijać się w sposób inteligentny i zrównoważony, może sprzyjać włączeniu społecznemu, umie znaleźć sposób na stworzenie nowych miejsc pracy i określić kierunek rozwoju społeczeństw. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie powiązane ze sobą priorytety:

- Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Aby każde państwo UE mogło dopasować Strategię Europa 2020 do swojej szczególnej sytuacji wyznaczono cele, na których poszczególni członkowie wspólnoty powinni opierać swoje cele krajowe i metody działania.

- Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,
- Na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczyć 3% PKB Unii,
- Należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (20% redukcji emisji dwutlenku węgla, 20% energii uzyskiwać z odnawialnych źródeł, zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%),
- Liczba osób przedwcześnie kończących naukę należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,
- Liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

W ramach priorytetów i celów przygotowano również 7 projektów tematycznych, które mają umożliwić postępy.

- „Unia innowacji” – ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji,
- „Młodzież w drodze” – ma na celu poprawę wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy,
- „Europejska agenda cyfrowa” – ma na celu upowszechnienie szybkiego Internetu,
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – jest to projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów,
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – ma służyć poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP,
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – ma pomóc w modernizacji rynków pracy,
- „Europejski program walki z ubóstwem” – zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Narodowa Strategia Integracji Społecznej (NSIS) stawia na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Na podstawie analizy wskaźników zestawionych w ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w NSIS sformułowano priorytety:

- Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- Upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- Ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- Ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- Zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- Zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy,
- Upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- Wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- Powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- Kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- Wzrost liczby lokali (mieszkań) dla grupy najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- Dostęp do pracowników socjalnych,
- Rozwój pomocy środowiskowej,
- Zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- Realizacja NSIS przez samorzady terytorialne,
- Dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA (NSRO)

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Zakładanym efektem strategii proponowanej przez NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i osiągnięcie spójności gospodarczej z innymi krajami UE. Polska i jej

regiony powinny stać się miejscem atrakcyjnym dla inwestowania, życia i pracy. W wyniku przeprowadzonej analizy, która wskazała różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym kraju oraz poszczególnych jego regionów, w stosunku do innych krajów Unii Europejskiej oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej sformułowano cel strategiczny NSRO, czyli „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”. Cel ten będzie osiągniany poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Europejski Fundusz Społeczny jest najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej. Jest on jednym z pięciu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESIF). Od 2014 fundusze te działają we wspólnych ramach, realizując dodatkowe cele związane z polityką. Są one głównym źródłem inwestycji na poziomie UE i ułatwiają państwom członkowskim powrót na ścieżkę rozwoju gospodarczego oraz zwiększenie liczby miejsc pracy, jednocześnie umożliwiając zrównoważony rozwój zgodnie z założeniami strategii Europa 2020. Głównymi celami Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2015-2021 są:

- **Pomoc w znalezieniu zatrudnienia:** wspierane będą organizacje, które chcą wprowadzić w życie projekty mające na celu prowadzenie szkoleń i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia. Finansowane będą również inicjatywy wspierające przedsiębiorczość poprzez udzielanie pomocy finansowej dla nowych firm oraz przedsiębiorstw, które przeprowadzają

restrukturyzację bądź zmagają się z problemem braku wykwalifikowanych pracowników,

- **Włączenie społeczne:** będzie kontynuowane finansowanie tysięcy projektów, które pomagają osobom znajdującym się w potrzebie oraz osobom z grup w niekorzystnej sytuacji w zdobyciu umiejętności zawodowych,
- **Lepsza edukacja:** Priorytetem jest ograniczenie zjawiska przedwczesnego kończenia nauki oraz poprawa możliwości edukacyjnych na poziomie wyższym i zawodowym,
- **Wzmocnienie administracji:** dążenie do polepszenia jakości funkcjonowania administracji publicznej i rządowej poprzez nadawanie im kompetencji administracyjnych i instytucjonalnych niezbędnych do przeprowadzenia reform strukturalnych.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO 2020 ROKU

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego definiuje zasady wspierania i spojrzenia na rozwój województwa. Wszystkie działania władzy publicznej powinny sprzyjać kształtowaniu się wysokiej jakości życia obywateli. Ambitna wizja województwa w horyzoncie czasowym 2030 roku wymagać będzie determinacji i konsekwencji w realizacji wytyczonych trzech wzajemnie powiązanych celów strategicznych:

- **Cel strategiczny:** Konkurencyjna gospodarka,
- **Cel strategiczny:** Powiązania krajowe i międzynarodowe,
- **Cel strategiczny:** Jakość życia.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2014 - 2020

RPO WP 2014-2020, Jest jednym z instrumentów realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020). Celem jest więc realizacja strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Program obejmuje 33 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych.

- OŚ PRIORYTETOWA 1 Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu
- OŚ PRIORYTETOWA 2 Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa

- OŚ PRIORYTETOWA 3 Kompetencje i kwalifikacje
- OŚ PRIORYTETOWA 4 Poprawa dostępności transportowej
- OŚ PRIORYTETOWA 5 Gospodarka niskoemisyjna
- OŚ PRIORYTETOWA 6 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami
- OŚ PRIORYTETOWA 7 Poprawa spójności społecznej
- OŚ PRIORYTETOWA 8 Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej
- OŚ PRIORYTETOWA 9 Rozwój lokalny
- OŚ PRIORYTETOWA 10 Pomoc techniczna

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE GRAJEWSKIM NA LATA 2007-2016

Na podstawie zawartej w dokumencie diagnozy sformułowano oraz wyznaczono cele strategiczne i operacyjne poprzez, które będzie realizowana misja powiatu. Problemem, którego rozwiązanie jest celem priorytetowym w naszym powiecie jest bezrobocie. Przyczyny tego zjawiska sięgają lat 80-tych. Region był typowym regionem rolniczym. Oprócz tego, zmiany na podłożu ekonomicznym naszego kraju spowodowały, że duże zakłady pracownicze, do tej pory zatrudniające większość mieszkańców naszego regionu, ograniczają swoją produkcję, co doprowadza do zmniejszenia liczby stanowisk pracy i znaczna część ludzi jest zwalniana. Wśród ubogich rodzin bezrobotnych można zaobserwować tzw. zjawisko zamkniętego kręgu ubóstwa.

PROGRAM ROZWOJU MIASTA GRAJEWO NA LATA 2016-2023

Program rozwoju miasta nakreśla główne kierunki, którymi jednostka terytorialna powinna podążać w perspektywie najbliższych lat. Kierunki te zostały zawarte w misji jej rozwoju, a także wynikających z niej celach strategicznych i operacyjnych. Misja rozwoju Grajewa na lata 2016-2023 brzmi zatem: Grajewe dynamicznie rozwijającym się miastem, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańcom i dogodne warunki do rozwoju przedsiębiorczości poprzez efektywne wykorzystanie potencjału wewnętrznego, atrakcyjnego położenia i napływu inwestycji zewnętrznych.

3. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

3.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIĘĆ OSADNICZA

Miasto Grajewo położone jest w północnej części województwa podlaskiego i północnej części powiatu grajewskiego. Graniczy z Gminą wiejską Grajewo. Miasto leży na pograniczu Mazur, Podlasia i Kurpiowszczyzny, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych (dróg krajowych 61 i 65), w pobliżu granicy państwowej z Rosją, Białorusią i Litwą.

Rysunek 1 Gmina Miejska Grajewo na mapie powiatu grajewskiego
(źródło: www.osp.org.pl, wgląd listopad 2016 r.)

Miasto zajmuje powierzchnię 19 km² (1.894 ha) co stanowi 1,96% powierzchni powiatu i 0,09% powierzchni województwa. W 2015 roku zamieszkane było przez 22.171 osób (45,85% ludności powiatu i 1,86% ludności województwa).

Rysunek 2 Odległość [km] Grajewa od niektórych, większych miejscowości
(opracowanie własne, kilometrąż www.mapa.pf.pl, wgląd listopad 2016)

3.2. DEMOGRAFIA

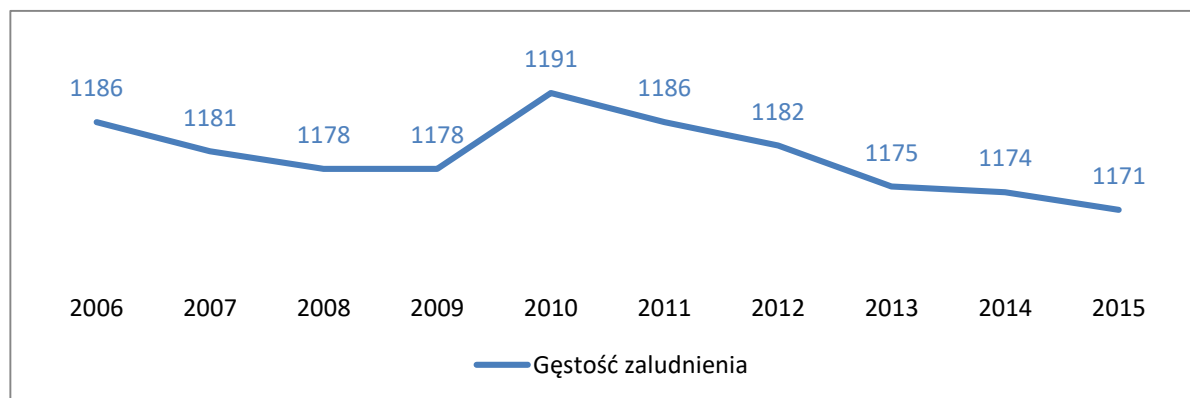
W 2015 roku Miasto zamieszkiwało (wg. GUS) 22.171 osób, w tym 10.766 mężczyzn oraz 11.405 kobiet. Kobiety mają nieznaczną przewagę liczebną nad mężczyznami (2,88%). Należy więc stwierdzić, że podział wg. płci jest niezwykle równomierny, nie tylko w roku 2015 ale także na przestrzeni wielu lat.

Tabela 1 LICZBA MIESZKAŃCÓW MIASTA GRAJEWA W LATACH 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	22.444	22.347	22.309	22.309	22.539	22.455	22.375	22.246	22.243	22.171
Mężczyźni	10.841	10.793	10.764	10.774	10.940	10.891	10.860	10.766	10.794	10.766
Kobiety	11.603	11.554	11.545	11.535	11.599	11.564	11.515	11.480	11.449	11.405
Mężczyźni [%]	48,30	48,30	48,25	48,29	48,54	48,50	48,54	48,40	48,53	48,56
Kobiety [%]	51,70	51,70	51,75	51,71	51,46	51,50	51,46	51,60	51,47	51,44

Źródło: Bank Danych Lokalnych [wgląd listopad 2016 r.]

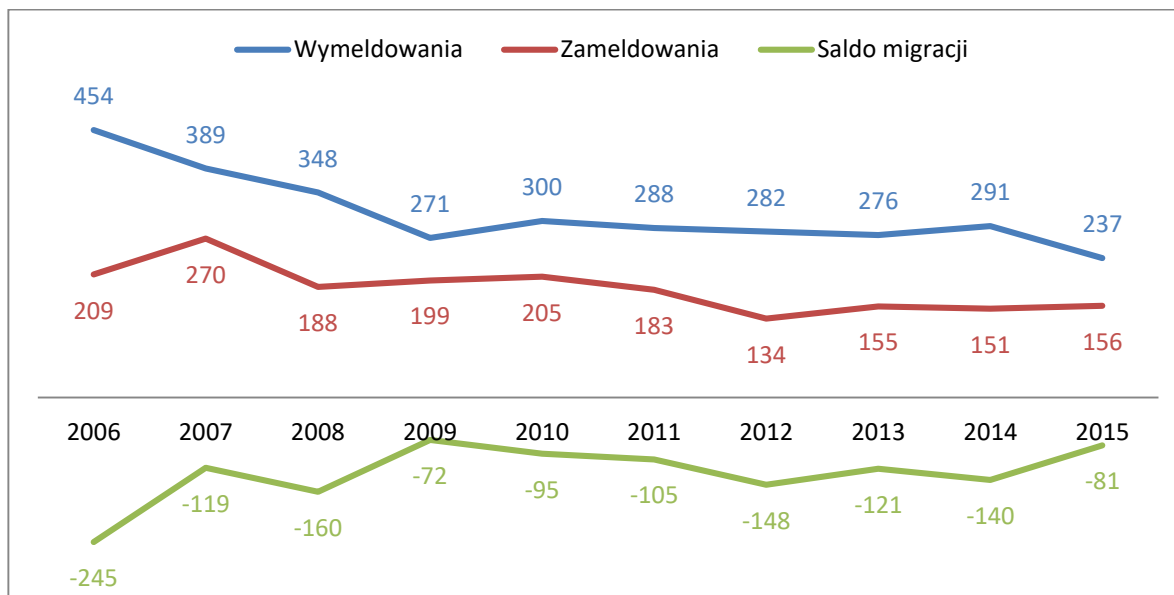
Gęstość zaludnienia w Grajewie od 2010 roku spada, co zaprezentowano na wykresie 1. Jeżeli uwzględni się dotychczasowe trendy migracji wewnętrznych i ich ujemne saldo to Grajewo w następnych latach może wykazywać dalszy spadek liczby mieszkańców. Sytuację na pewno ratuje dodatni przyrost naturalny – choć w 2015 roku był niewielki. Według informacji z Banku Danych Lokalnych gęstość zaludnienia w Mieście w 2015 roku wynosiła 1.171 osób na kilometr kwadratowy.

Wykres 1 Gęstość zaludnienia w Mieście Grajewo

(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

Jak wynika z danych, w Mieście utrzymuje się nadwyżka wymeldowań w stosunku do liczby zameldowań. Saldo migracji, w badanym czasie, ani razu nie było dodatnie. Przez cały okres przyjmowało wartości ujemne i w 2015 roku wynosiło -81 (bez migracji zagranicznych).

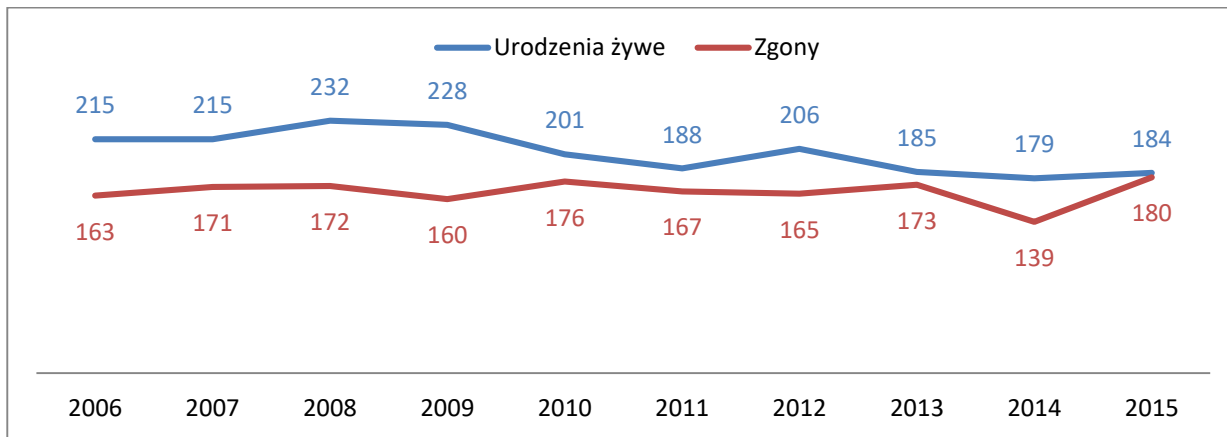
Wykres 2 Migracje mieszkańców Miasta Grajewa

(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

Prezentowane dane niestety nie oddają całego rozmiaru zjawiska, ponieważ dotyczą wyłącznie osób, które zgłosiły się do Urzędu Miasta i dopełniły formalności związanych z procedurą – najpierw – wymeldowania się z dotychczasowego miejsca pobytu, a następnie – zameldowania w nowym. Stąd to zjawisko jest trudne do oszacowania.

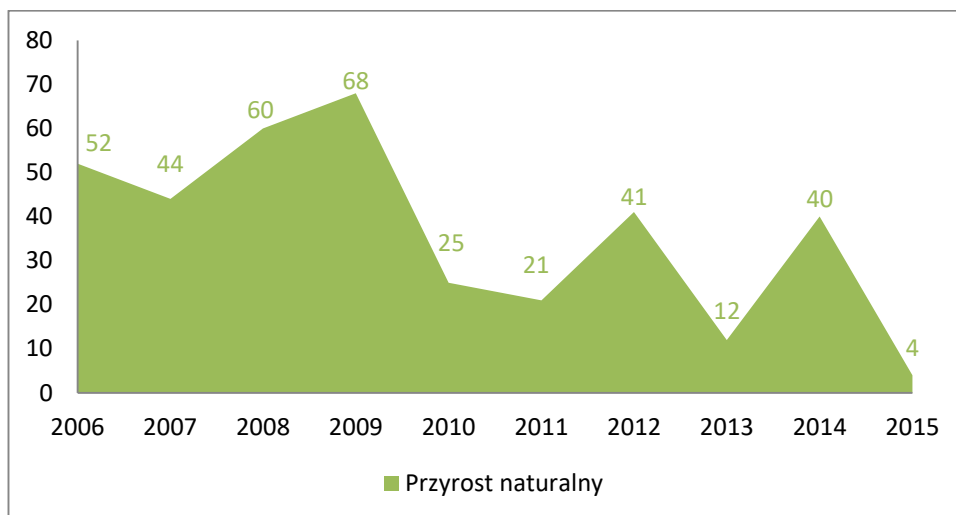
Według Banku Danych Lokalnych w 2015 roku 169 osób wymeldowało się z Grajewa do innych miast. Taki stan rzeczy spowodowany może być dobrym połączeniem komunikacyjnym i bliskością dużych ośrodków miejskich (Suwałki, Białystok, Olsztyn), będących miejscem zatrudnienia i nauki mieszkańców Gminy. Odływ ludności nastąpił również do miejscowości wiejskich (68 osób). Z miast w tym czasie odnotowano 35 przypadków zameldowań na teren Grajewa, oraz 121 z obszarów wiejskich.

Struktura ludności według wieku jest bardzo nierównomierna. W ostatnich latach można zauważyć, że liczba zgonów utrzymuje się na podobnym poziomie. Z kolei liczba urodzeń maleje co jest bardzo niepożądane ekonomicznie. Odnotowana liczba urodzeń żywych na terenie Miasta w roku 2015 to 184, natomiast zgonów zanotowano 180.

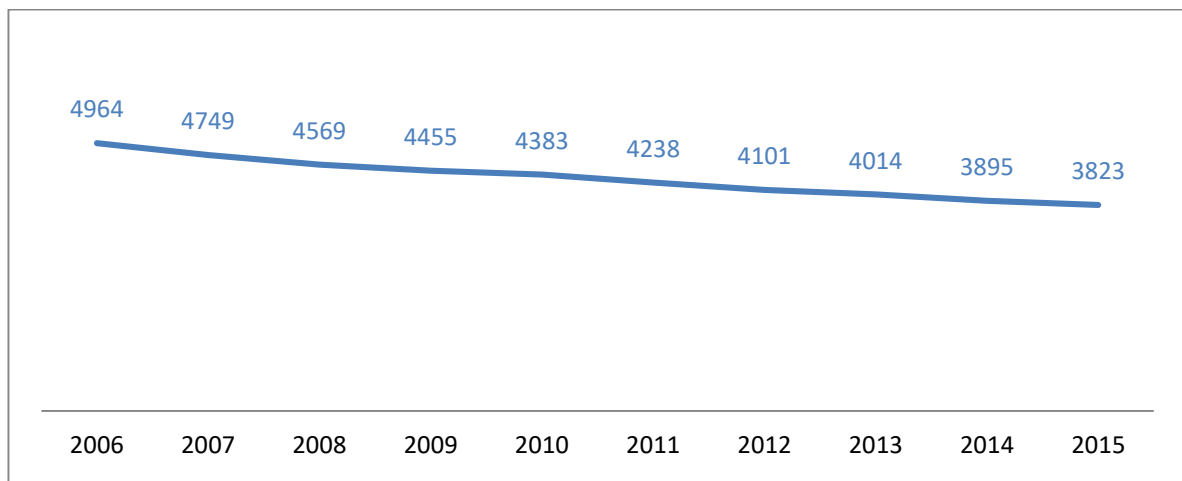
Wykres 3 Urodzenie i zgony w Grajewie
(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

Przyrost naturalny w Mieście Grajewo w 2015 roku był dodatni i wynosił +4. Odwrotnie sytuacja wyglądała w całym powiecie grajewskim (-17), województwie podlaskim (-1.477) i kraju (-25.613).

Wykres 4 Przyrost naturalny w Grajewie
(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

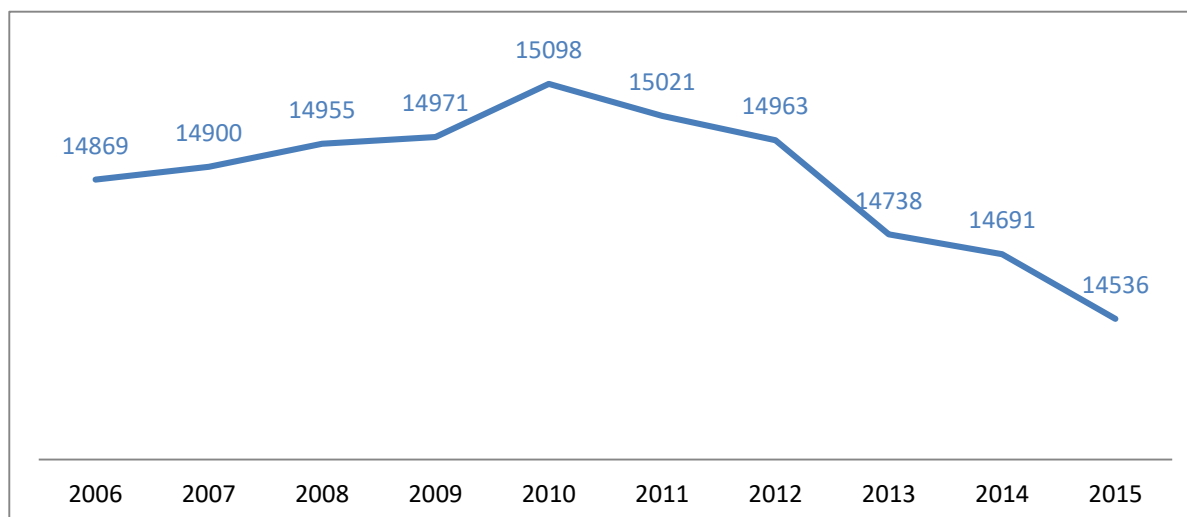
W ostatnich dziesięciu latach liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym maleje w bardzo szybkim tempie – jest to bardzo niepokojące zjawisko. Liczba osób w wieku produkcyjnym również maleje. Z kolei liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrasta. Te informacje oraz fakt, że w przyszłości grupa osób w wieku poprodukcyjnym będzie licznie zasilana przez grono osób znajdujących się aktualnie w wieku produkcyjnym, świadczy o tym, że prognozy demograficzne dla Miasta Grajewa wyglądają mało korzystnie. Jest to sytuacja identyczna z sytuacją Polski. Z pewnością powyższe tendencje będą wymagały przystosowania usług społecznych do potrzeb przyszłych seniorów.

Wykres 5 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w Grajewie

(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

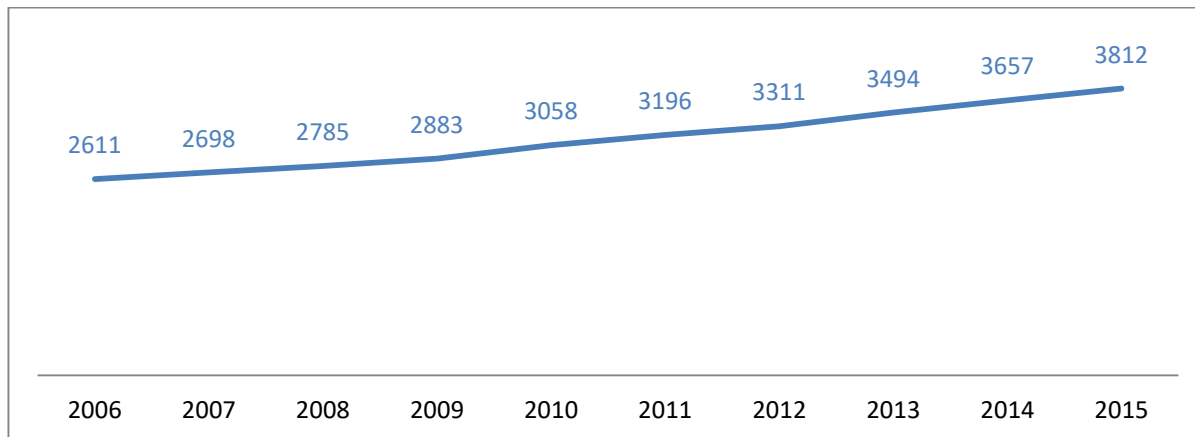
Liczba ludności w Gminie w wieku przedprodukcyjnym, w latach 2006-2015, spadła o 1.141 osób czyli o prawie 23%.

Wykres 6 Liczba osób w wieku produkcyjnym

(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

Liczba ludności w wieku produkcyjnym, systematycznie, od 2010 roku spada. W tym okresie grupa ta zmniejszyła się o 562 osoby (ponad 3%). Sytuacja ta, jest z pewnością konsekwencją malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym – i jak widać po wykresie 5 – o ile nic się nie zmieni, Grajewo będzie notować kolejne spadki liczby osób w tej grupie wiekowej.

Wykres 7 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym
(źródło: Bank Danych Lokalnych, wgląd listopad 2016 r.)

Dane prezentowane na wykresie 7 pokazują, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ostatnim dziesięcioleciu rosła. W tym czasie grupa ta zwiększyła się o 1.201 osób. Oznacza to przyrost o ponad 45%.

Wszystkie powyższe ustalenia stanowią przesłankę do działań o charakterze prorodzinny oraz do inwestycji w infrastrukturę oraz usługi przeznaczone dla osób w starszym wieku. Jest to również zapowiedź rozwoju rynku produktów i usług skierowanych do osób starszych, jako docelowej grupy konsumenckiej. W przyszłości należy spodziewać się również skutków finansowych wynikających z prognozowanych zmian liczby ludności.

3.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

3.3.1. EDUKACJA

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za utrzymanie i rozwój bazy materialnej szkół i placówek oświatowych. Odpowiedzialność ta dotyczy wymiaru ekonomicznego oraz rozciąga się również na sferę zobowiązań wobec społeczności Miasta w zakresie tworzenia systemu edukacyjnego. System ten ma na celu stworzenia dla młodzieży szans osobistego rozwoju, a w odniesieniu do środowiska zapewnienie awansu cywilizacyjnego. Miasto Grajewo dąży do tworzenia takich warunków funkcjonowania szkół i placówek oświatowo-wychowawczych, które zapewniają powszechność, celowość oraz wysoką jakość systemu edukacyjnego. Aktualnie funkcjonująca sieć szkół, przedszkoli i żłobków zapewnia właściwe warunki do realizacji zadań oświatowych w Grajewie. Obiekty oświatowe, ich wyposażenie (pracownie komputerowe, sale gimnastyczne), a także odpowiednie kwalifikacje nauczycieli są przedmiotem dokładnej analizy władz Miasta. Z przeprowadzonej analizy wynika

wyraźnie, że podejmowane są działania wychowawcze, ukierunkowane na kształtowanie pożądanych społecznie postaw i właściwy rozwój osobowości młodego pokolenia. Strategia rozwoju systemu edukacji oparta została na próbie budowania ładu w środowisku lokalnym poprzez dialog rodziców, nauczycieli i władz Miasta, podejmowanie prawidłowych decyzji dotyczących bazy materialnej, służącej kształceniu, opiece i wychowaniu oraz racjonalnego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Samorządowe placówki oświatowe znajdujące się na terenie Grajewa:

- Żłobek Miejski w Grajewie,
- Przedszkole Miejskie nr 1,
- Przedszkole Miejskie nr 2,
- Przedszkole Miejskie nr 4,
- Przedszkole Miejskie nr 6,
- Zespół Szkół Miejskich nr 1 w Grajewie:
 - Oddział przedszkolny,
 - Szkoła Podstawowa nr 1 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego,
 - Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Polskiego Czerwonego Krzyża,
- Zespół Szkół Miejskich nr 2 w Grajewie:
 - Oddziały przedszkolne w Zespole Szkół Miejskich nr 2 w Grajewie,
 - Szkoła Podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza,
 - Publiczne Gimnazjum nr 2 im. Sybiraków,
- Zespół Szkół Miejskich nr 3 w Grajewie:
 - Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza,
 - Publiczne Gimnazjum nr 3 im. Biebrzańskiego Parku Narodowego,

Tabela 2 LICZBA UCZNIÓW W MIEŚCIE GRAJEWO W LATACH 2008-2016

	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
SZKOŁA PODSTAWOWA	1.579	1.515	1.433	1.390	1.380	1.397	1.350	1.446	1.495
GIMNAZJUM	1.116	1.030	985	964	928	871	789	760	704
SUMA	2.695	2.545	2.418	2.354	2.308	2.268	2.139	2.206	2.199

Źródło: Bank Danych Lokalnych, [wgląd listopad 2016 r.]

W ostatnich latach nieznacznie wzrasta liczba uczniów w szkołach podstawowych, a maleje w gimnazjach. Generalnie liczba uczniów maleje – co jest niestety zgodne z trendem krajowym. Liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych rośnie.

Tabela 3 LICZBA DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GRAJEWIE

ROK	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
DZIECI W PRZEDSZKOLACH SAMORZĄDOWYCH	466	468	484	473	488	492	472	437	422
DZIECI W ODDZIAŁACH PRZEDSZKOLNYCH PRZY SZKOŁACH PODSTAWOWYCH	76	105	162	204	283	245	302	271	271

Źródło: Bank Danych Lokalnych, [wgląd listopad 2016 r.]

Ponadto w Grajewie funkcjonują inne publiczne szkoły:

- Zespół Szkół nr 1 w Grajewie – organ prowadzący: Powiat Grajewski,
- Zespół Szkół nr 2 w Grajewie – organ prowadzący: Powiat Grajewski,
- Zespół Szkół Specjalnych w Grajewie – organ prowadzący: Powiat Grajewski,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I St. W Grajewie – organ prowadzący: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

3.3.2. KULTURA I SPORT

Od 2016 roku w Grajewie funkcjonuje Grajewskie Centrum Kultury. Jest to samorządowa instytucja kultury powstała na mocy Uchwały Rady Miasta Grajewo z dnia 29 września 2015 r. w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury - Miejskiego Domu Kultury w Grajewie i Grajewskiej Izby Historycznej oraz utworzenia Grajewskiego Centrum Kultury. Centrum kontynuuje wieloletnią działalność instytucji, z których połączenia powstało. Prowadzi wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury oraz gromadzenia, trwałej ochrony i promowania dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa miasta i regionu. Do podstawowych zadań GCK należy:

- edukacja kulturalna oraz kształtowanie wartości poznawczych i estetycznych odbiorców kultury,
- tworzenie mieszkańcom Grajewa warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych mieszkańców Grajewa oraz tworzenie warunków do ich rozwoju,
- tworzenie warunków do podtrzymywania postaw patriotycznych i kultywowania tradycji, w tym tradycji folklorystycznych,
- gromadzenie, trwała ochrona i udostępnianie dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa o charakterze materialnym i niematerialnym mieszkańcom miasta i regionu,
- integrowanie społeczności miasta i wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych,

- inspirowanie mieszkańców miasta do rozwijania zainteresowań przeszłością oraz umacnianie ich związku z własnym regionem,
- promocja miasta Grajewo.

W mieście działa również Miejska Biblioteka Publiczna. Do podstawowych zadań Biblioteki w zakresie obsługi bibliotecznej należy:

- gromadzenie i opracowywanie księgozbioru, materiałów bibliotecznych z uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
- udostępnianie zbiorów na miejscu i wypożyczanie do domu, prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych na terenie miasta,
- prowadzenie działalności informacyjnej i kulturalnej, upowszechnianie czytelnictwa,
- organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom chorym i niepełnosprawnym,
- planowanie zakupu książek i prenumeraty czasopism, ocena zbiorów i ich przydatności w środowisku,
- czuwanie nad realizacją zadań i wytycznych własnych oraz Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej,
- współdziałanie z bibliotekami wchodzącymi w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej w zakresie gromadzenia, udostępniania zbiorów, sporządzania i rozpowszechniania informacji bibliotecznych oraz doskonalenia i kształcenia zawodowego pracowników Biblioteki,
- współpraca z instytucjami upowszechniania kultury, działającymi na terenie miasta oraz organizacjami społecznymi, młodzieżowymi w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.

Tabela 4 MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W GRAJEWIE

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Biblioteki i filie	1	1	1	1	1	1
Pracownicy	8	7	7	7	7	8
Księgozbiór	49.441	50.460	50.929	50.817	50.357	52.050
Czytelnicy w ciągu roku	3.034	3.058	3.068	3.066	2.730	2.809
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	59.044	59.784	61.867	62.089	56.227	53.412

Źródło: Bank Danych Lokalnych [wgląd listopad 2016 r.]

Sport stanowi jeden z kluczowych elementów życia społecznego. Promuje odpowiednie zachowania, kształtuje charakter i tożsamość, poprawia ogólną kondycję ciała oraz uczy szacunku dla innych, przestrzegania określonych zasad, pielęgnuje poczucie solidarności

i umiejętność współpracy. Wartości edukacyjne sportu przejawiają się w niewymuszony, naturalny sposób, przybierając postać zabawy. Regularne uprawianie sportu jest sposobem zapobiegania anomalii społecznych takich jak przemoc, przestępczość i narkomania. Poprzez wyraźne oddziaływanie sportu na stosunki międzyludzkie uznaje się, że jego wpływ na życie człowieka wykracza daleko ponad zajęcia czysto sportowe. Wszelkie obiekty sportowe służą jako miejsca spotkań, które integrują ludzi przez co zarazem wzmacniają więzi społeczne. Wychowanie fizyczne oraz promowanie sportu powinno podlegać nieustannemu rozwojowi na wszystkich etapach edukacji, w formach atrakcyjnych dla wszystkich grup wiekowych lokalnego społeczeństwa.

W mieście funkcjonuje Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Znajdują się następujące obiekty sportowe:

- pływalnia miejska,
- hala sportowa,
- stadion miejski,
- stadion Hades,
- boisko Orlik,
- lodowisko,
- miasteczko ruchu drogowego,
- siłownia zewnętrzna.

Działają tu następujące sekcje sportowe: zapasy, piłka nożna, tenis stołowy i siatkówka.

3.3.3. OPIEKA ZDROWOTNA

W Grajewie funkcjonuje Szpital Ogólny im. Witolda Gineła. Znajdują się w nim następujące oddziały:

- Oddział Dziecięcy,
- Oddział Internistyczno-Kardiologiczny,
- Oddział Chirurgii Ogólnej z Pododdziałem Chirurgii Dziecięcej,
- Oddział Położniczo Ginekologiczny z Pododdziałem Noworodkowym,
- Oddział Rehabilitacyjny,
- Oddział Psychiatryczny,
- Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
- Szpitalny Oddział Ratunkowy,

- Oddział Obserwacyjno-Zakaźny,
- Oddział Urazowo-Ortopedyczny.

Mieszkańcy mogą skorzystać z pomocy następujących poradni:

- Chirurgii Dziecięcej,
- Chirurgii Ogólnej,
- Ginekologicznej,
- Dermatologicznej,
- Okulistycznej,
- Alergologicznej,
- Otolaryngologicznej,
- Diabetologicznej,
- Chorób Zakaźnych,
- Neurologicznej,
- Zdrowia Psychicznego,
- Fizjoterapii,
- Medycyny Sportowej,
- Medycyny Pracy,
- Kardiologicznej,
- Nefrologicznej.

3.4. GŁÓWNE PROBLEMY Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym poprzez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich ze środowiskiem.

W ramach instytucji samorządowych zajmujących się problematyką społeczną działa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie.

Ośrodek realizuje zadania wynikające m. in. z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych jak również koordynuje rozwiązywanie różnorodnych problemów społecznych. Oferta MOPS skierowana jest do mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. W wykonywaniu zadań Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, sądami, prokuraturą, kuratorami sądowymi i społecznymi, stowarzyszeniami i fundacjami znajdującymi się na naszym terenie oraz instytucjami zajmującymi się pomocą społeczną.

Do zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w szczególności należy:

- podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich ze środowiskiem poprzez realizację pracy socjalnej i poradnictwa oraz wsparcie asystenta rodziny,
- obejmowanie mieszkańców naszego terenu interwencją w sytuacjach kryzysowych,
- udzielanie pomocy w formie świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego i świadczeń wychowawczych
- prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych,
- usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (dzieci i osoby dorosłe),
- zatrudnianie osób w ramach prac publicznych, interwencyjnych oraz społecznie użytecznych,

Działania z roku na rok ulegają zmianom.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe.

Na terenie Powiatu Grajewskiego funkcjonuje Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Siedziba związku znajduje się na terenie Grajewa. Cel założeń statutowych Związku to przede wszystkim integracja ludzi, którzy posiadają niskie dochody, bądź utracili zdolność zarobkowania. W miarę możliwości finansowych Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów udziela zapomogi, ale także organizuje wyjazdy, imprezy kulturalne.

W Powiecie Grajewskim jest prawie 510 członków zrzeszonych w organizacjach kombatanckich.

Na terenie Powiatu Grajewskiego działa 6 organizacji kombatanckich, należą do nich:

1. Związek Inwalidów Wojennych, adres siedziby: 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 20

- zrzesza 68 członków, w tym 34 wdowy po kombatantach.

2. Związek Represjonowanych Politycznie Żołnierzy Górników, adres siedziby: 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 20

- zrzesza 79 członków, w tym 14 wdów po kombatantach.

3. Związek Żołnierzy Armii Krajowej, adres siedziby: 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 20

- zrzesza 63 członków, w tym 26 wdów po kombatantach.

4. Związek Sybiraków, adres siedziby: 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 20

- zrzesza 102 członków.

5. Związek Kombatantów, Osób Represjonowanych I Byłych Więźniów Politycznych, adres siedziby: 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 20

- zrzesza 67 członków i 80 wdów po kombatantach.

6. Klub Byłych Żołnierzy 9 Pułku Strzelców Konnych, 19-200 Grajewo, ul. Wojska Polskiego 61B

- zrzesza 54 osoby.

Członkowie większości tych organizacji uczestniczą w organizowanych w Powiecie Grajewskim obchodach rocznic upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, a także organizują lokalne imprezy z okazji tych rocznic. Jednym z ważnych działań jest koordynacja przedsięwzięć związanych z obchodami rocznic walk o wyzwolenie i niepodległość Polski. Starostwo Powiatowe aktywnie włącza się w organizację uroczystości.

Na terenie Grajewa znajduje się również:

- Dom Pomocy Społecznej,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi,
- Dom Dziennego Pobytu – Klub Seniora,
- Świetlica środowiskowa i socjoterapeutyczna,
- Klub „Zdrowie” i „Trzeźwość”,
- Ośrodek Kultury,
- Sąd Rejonowy.

Dom Pomocy Społecznej w Grajewie

Zapewnia całodobową opiekę dzieciom i młodzieży niepełnosprawnie intelektualnie – chłopcom. Przebywający wychowankowie to osoby z głębokim i znaczącym upośledzeniem, oraz zaburzeniami psychosomatycznymi. Mieszkańcy Domu Pomocy Społecznej w Grajewie wymagają całodobowej opieki ze względu na stan swój zdrowia oraz pomocy w podstawowych czynnościach życiowych. W domu funkcjonuje zespół terapeutyczno – opiekuńczy, którego zadaniem jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów wspierania mieszkańca. Plany te zostały opracowane dla wszystkich mieszkańców i zawiera zadania do realizacji, na każdy kolejny rok pobytu. Po upływie okresu, na który opracowano plan pracy, dokonywana jest ocena realizacji wszystkich założonych celów i opracowany plan pracy na kolejny rok. W chwili obecnej DPS zatrudnia ogółem 33 pracowników: 1 pracownika socjalnego, 6 pielęgniarek, 9 opiekunów, 4 pokojowych, 1 fizjoterapeutę, 8 osób obsługi. W administracji pracują 4 osoby. Placówka posiada 39 miejsc, obecnie przebywa w niej 39 mieszkańców.

Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

Placówka działa od 1997 roku. Jest przeznaczona dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnych intelektualnie, mających trudności w życiu codziennym. Finansowany jest ze środków budżetu centralnego, placówka przeznaczona jest dla 25 osób. Od 2002 roku Środowiskowy Dom Samopomocy współpracuje z Oddziałem Psychiatrycznym Szpitala Ogólnego w Grajewie. Pozwala to na zapewnienie stałej kontroli zdrowia podopiecznych i ich zachowań.

Dom Dziennego Pobytu – Klub Seniora

Placówka działa od 1993 roku, należy do jednostki organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, finansowany jest z budżetu miasta. Dom Dziennego Pobytu – Klub Seniora przeznaczony jest dla osób w wiek poprodukcyjnym (emerytów i rencistów). Dla osób u których sytuacja materialno-bytowa jest trudna, wydawane są posiłki (bezpłatnie, lub za niewielką opłatą). Uczestnicy biorą udział w licznych spotkaniach towarzyskich, piknikach, festynach.

Świetlica środowiskowa i socjoterapeutyczna

W Grajewie znajdują się dwie świetlice, jedna przy Grajewskim Klubie „Zdrowie i Trzeźwość”, zaś drugą prowadzą kuratorzy sądowi. Świetlice te, to placówki dziennego pobytu dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, patologicznych. Podczas codziennych zajęć odbywających się w świetlicy dzieci odrabiają lekcje, korzystają ze sprzętu sportowego (bilard,

tenis stołowy, badminton), biorą udział w różnego typu zajęciach plastycznych, zabawach świetlicowych, korzystają ze sprzętu komputerowego. W świetlicy funkcjonuje też kuchnia terapeutyczna, gdzie dzieci pod opieką uczą się przygotowywać proste posiłki.

Grajewski Klub „Zdrowie” i „Trzeźwość”

Uczestnikami Klubu są ludzie z różnych warstw społecznych, tj.: lekarze, policjanci, pracownicy umysłowi, robotnicy i bezrobotni. Przy Klubie działają: grupa AA, grupa wsparcia dla kobiet. W Klubie organizowane są imprezy mające na celu naukę spędzania wolnego czasu bez alkoholu. Przy Klubie działa zespół muzyczny, grupa brydżowa i tenisa stołowego oraz sekcja kulturalistyczna. Prowadzona jest też terapia m.in. na tematy:

- Nauka oraz prowadzenie prawidłowych relacji w rodzinie,
- Nauka aktywnego słuchania innych osób,
- Nauka konstruktywnego radzenia sobie ze złością, omawianie etapów złości oraz sposobów radzenia sobie ze złością.

Podczas nauki życia w trzeźwości w Klubie jedną z zasad jest zmiana tradycji i obyczajów przez eliminację z nich alkoholu, przy pozostawieniu – wręcz pielęgnacji pozostałych elementów.

Grajewskie Centrum Kultury

Grajewskie Centrum Kultury prowadzi działania zarówno na terenie gminy jak i miasta. Na terenie Grajewa prowadzone są zajęcia dla dzieci rozwijających swoje zainteresowania poprzez udział w zespołach wokalnych, muzycznych, ogniskach plastycznych i muzycznych, sekcjach gier umysłowych. Na terenie gminy prowadzone są działania w świetlicach środowiskowych zajmujących się dziećmi z rodzin patologicznych oraz poprzez stałą pracę w świetlicach wiejskich, gdzie dzieci pod opieką zatrudnionych tam opiekunów spędzają czas na różnego rodzaju zajęciach (gry świetlicowe, tenis stołowy, zajęcia plastyczne itp.). Ośrodek organizuje także półkolonie i kolonie dla dzieci z najuboższych rodzin.

Tabela 5 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ SPOŁECZNEJ

ROK	2012	2013	2014	2015
GOSPODARSTWA DOMOWE KORZYSTAJĄCE ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ	844	936	903	892
OSOBY W GOSPODARSTWIE, KTÓRE KORZYSTAJĄ ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ	2.423	2.687	2.478	2.371
RODZINY OTRZYMUJĄCE ZASIŁKI NA DZIECI	1.317	1.198	1.121	1.060

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

Z tabeli 5 wynika, że liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Grajewie maleje.

Tabela 6 WYDATKI NA POMOC SPOŁECZNĄ W LATACH 2013-2015 (dane cząstkowe)

ROK	OGÓŁEM WYDATKI [zł]	PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY [zł]	ZASIŁKI STAŁE [zł]
2013	12.222	2.120	333
2014	12.700	1.800	319
2015	13.057	2.000	397

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

Mimo, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej maleje w kolejnych latach – wydatki na tą pomoc rosną.

Tabela 7 RODZAJE POMOCY UDZIELANEJ PRZEZ MOPS W LATACH 2013-2015

POWÓD PRYZNANIA POMOCY	LICZBA RODZIN			LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Ubóstwo	697	667	646	2.143	1.983	1.893
Bezdomność	4	7	7	4	7	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	48	44	41	278	247	234
Bezrobocie	648	618	579	2116	1942	1816
Niepełnosprawność	249	242	257	634	593	562
Długotrwała lub ciężka choroba	119	119	133	222	196	219
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	124	127	118	474	475	442
Przemoc w rodzinie	1	1	1	5	5	5
Alkoholizm	39	40	37	69	59	49
Narkomania	1	3	4	1	6	6
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	4	5	1	7	5
Zdarzenie losowe	2	5	1	7	17	5
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

W 2015 roku najczęstszym powodem udzielania pomocy mieszkańcom Grajewa było ubóstwo i bezrobocie.

Tabela 8 RODZAJE POMOCY UDZIELANEJ PRZEZ MOPS W LATACH 2013-2015 (dane cząstkowe)

	2013	2014	2015
Wielkość wydatków na świadczenia rodzinne	1.900.742	1.792.576	1.741.813
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne	1.198	1.121	1.067
RODZAJ ŚWIADCZENIA	LICZBA PRYZNANYCH ŚWIADCZEŃ		
	2013	2014	2015
Zasiłek rodzinny	19.268	18.055	17.167

Zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat	45	57	70
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	1.175	1.137	1.071
Zasiłek dla opiekuna	360	555	368
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	1.486	1.396	1.337
Zasiłek pielęgnacyjny	3.222	3.036	3.189
Świadczenie pielęgnacyjne	1.360	900	912
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	161	167	172

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

3.4.1. PROBLEMY NA RYNKU PRACY

Bezrobocie czyli zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów stale towarzyszy gospodarce. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Tabela 9 BEZROBOTNIE W GRAJEWIE

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI W MIEŚCIE GRAJEWO	LICZBA OSÓB		W TYM KOBIETY	
	31.12.2015 r.	30.09.2016 r.	31.12.2015 r.	30.09.2016 r.
OGÓŁEM	1601	1529	804	814
Z PRAWEM DO ZASIŁKU	258	230	117	118
BEZ KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH	555	553	312	314
BEZ DOŚWIADCZENIA ZAWODOWEGO	357	360	200	215
OSOBY DO 30 ROKU ŻYCIA	445	422	233	223
OSOBY DO 25 ROKU ŻYCIA	223	208	113	106
DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI	986	973	534	562
OSOBY POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA	450	451	182	195
OSOBY KORZYSTAJĄCE ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ	10	8	5	8
OSOBY POSIADAJĄCE CO NAJMNIEJ JEDNO DZIECKO DO 6 ROKU ŻYCIA	253	247	197	204
OSOBY W OKRESIE DO 12 MIESIĘCY OD DNIA UKOŃCZENIA NAUKI	62	53	31	32
NIEPEŁNOSPRAWNI	66	61	29	23
CUDZOZIEMCY	3	5	2	3

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie

Na rynku pracy duże znaczenie mają kwalifikacje zawodowe i wykształcenie przyszłych pracowników. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównym kryterium stosowanym przy rekrutacji. Największym problemem w analizowanym obszarze jest bezrobocie długotrwałe, dotykające ludzi młodych, zdolnych do podjęcia pracy. Problemem wśród mieszkańców jest brak kwalifikacji i doświadczenia zawodowego. W trudnej sytuacji znajdują się również osoby po 50 roku życia, im najtrudniej jest znaleźć zatrudnienie, przebranżowić się. Osoby te są mniej elastyczne na rynku pracy, a jednocześnie mniej odważne od osób młodych. Trudniej jest im podejmować nowe wyzwania.

3.4.2. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność, bezdomny to terminy używane przez nas powszechnie. Są one obciążone skojarzeniami emocjonalnymi i wartościującymi. Zjawisko bezdomności jest złożone i wielopostaciowe. Bezdomność dotyka ludzi w różnych czasach, nie przywiązując wagi do płci, wieku, wcześniejszego statusu, stanu posiadania. Swoim zasięgiem obejmuje osoby z różnymi doświadczeniami i z różnych środowisk. Bezdomność to przede wszystkim to, czego nie dostrzegamy, odzwierciedla nieszczęścia i tragedie ludzkie. Naznacza swoim piętnem ludzi o najniższych dochodach, którzy doświadczyli niepowodzeń życiowych czy dramatów¹. Encyklopedia socjologii definiuje bezdomność jako względnie trwałą sytuację człowieka, nie posiadającego własnego mieszkania, albo w ogóle pozbawionego dachu nad głową. Może być rozpatrywana jako element sytuacji życiowej konkretnej osoby, jako zjawisko społeczne, przejaw patologii społecznej lub indywidualnej, a także problem społeczny. Może być efektem dobrowolnie wybranego stylu życia, desperackich decyzji własnych, cudzych zachowań dewiacyjnych, zdarzeń losowych, wadliwej polityki społecznej². Ustawa o pomocy społecznej za osobę bezdomną uznaje osobę „niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie Gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”. Osobami bezdomnymi, obok tych, którzy sami dokonali takiego wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne

¹ I. Wilson, A. Szałkowski, Bezdomność jako kryterium ubóstwa, Warszawa 1988

² Encyklopedia Socjologii, Warszawa 1996

nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania, oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opublikowało sprawozdanie z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w 2014 r. oraz wyniki Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (21/22 stycznia 2015 r.). Wynika z niego iż w Polsce jest 36.161 osób bezdomnych w porównaniu do poprzedniego badania z 2013 r. odnotowano wzrost liczby osób bezdomnych o 5.449 osób. Na terenie Grajewa jest 7 osób bezdomnych.

3.4.3. SYTUACJA DZIECI

Wraz z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2012 roku Ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej samorządy gminne zostały zobligowane do prowadzenia monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela 10 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA ZACHOWANIE AGRESYWNE UCZNIĄ – AGRESORY

CZYNNIKI INDYWIDUALNO-PRZEDMIOTOWE	CZYNNIKI RODZINNE	CZAS WOLNY	SZKOŁA
Pozytywne społecznie nastawienie	Korzystny status edukacyjno-zawodowy rodziców	Przynależność do grup nieformalnych i brak uczestnictwa w zorganizowanych zajęciach	Negatywne samopoczucie w szkole
Negatywne społecznie nastawienie i zachowanie, przekraczanie norm	Korzystne warunki wychowawcze	Poświęcenie czasu wolnego na oglądanie filmów i gry komputerowe o treści przemocowej	Konfliktowy klimat w szkole
Uznanie za słuszne opinii rówieśniczych o „normalności”	Partnerskie cechy wychowania w rodzinie		
Używanie środków uzależniających			

Źródło: Surzykiewicz J., „Agresja i przemoc w szkole. Uwarunkowania socjokulturowe. Warszawa 2000

10 proc. polskich dzieci żyje w skrajnym ubóstwie – wynika z danych UNICEF-u. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami

i trudnościami, takimi jak: uzależnienie od alkoholu, narkotyków, przemoc domowa, ubóstwo, bezrobocie, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Wszystko to prowadzi często do zjawiska „sieroctwa społecznego”, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo, szans wychowywania się we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyła na gminy obowiązek zatrudniania asystentów rodziny od 1 stycznia 2015 r. Asystentura rodziny polega na zindywidualizowanej pracy w rodzinie, z rodziną, dla rodziny (na jej rzecz), przy dominowaniu pracy z rodziną. Cechami charakterystycznymi asystowania jest indywidualizacja pracy wynikająca z małej liczby odbiorców, dostosowanie do określonych grup beneficjentów i ich realnych potrzeb, dawanie możliwości skierowania do nich dedykowanego wsparcia.

3.4.4. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Dynamika rozwoju patologii społecznej jest duża, podobnie jak długość występowania oraz nasilenia szkodliwego funkcjonowania. W przypadku długich i intensywnych okresów toksycznych działań, inicjatywy te zaczynają przybierać określone formy patologiczne:

- Alkoholizm – jest zjawiskiem ciągle zajmującym wysoką pozycję w rankingu najczęściej występujących w Polsce przejawów patologii. Problemy alkoholowe w dużej mierze wynikiem bardzo łatwego dostępu do napojów wysokoprocentowych w Polsce. Statystyki wskazują na przerażające tempo obniżania wieku inicjacji alkoholowej oraz wzrost spożycia przez osoby nieletnie. Osoby młode są szczególnie narażone na uzależnienie. Problem alkoholowy dotyczy także osób w starszym wieku, zarówno z rodzin ubogich, jak i zamożnych. Często powodem może być rozczarowanie życiem, depresja, zbyt duża odpowiedzialność. Warto też zwrócić uwagę na istotny fakt, że dzieci uczą się poprzez naśladownictwo. W związku z tym, jeżeli w domu ucztuje się przy stole suto zakrapianym alkoholem lub też problemy rozwiązuje się ucieczką w alkohol, to dzieci z tych rodzin są w większym stopniu predestynowane do odziedziczenia problemów alkoholowych.
- Narkomania – jest kolejnym przejawem patologii, bazującym na uzależnieniu. Narkomania, podobnie jak alkoholizm, może mieć bardzo niewinne początki. Zaczyna się od narkotyków miękkich, a kończy na najcięższym kalibrze w postaci kokainy. Jest to szczególnie groźne i wyniszczające uzależnienie. Środki narkotyzujące są w Polsce

nielegalne, więc kwestia powszechności dostępu powinna być główną przeszkodą i ograniczyć grono narkomanów. Tymczasem nie tylko nie stanowi żadnej przeszkody, ale stwarza dodatkowe zagrożenie. Laboranci policyjni, specjalizujący się w dziedzinie środków odurzających, twierdzą, że „lewe” narkotyki mogą stanowić większe zagrożenie dla zdrowia i życia zażywających niż narkotyki „czyste”. Często bowiem, aby zwiększyć zyski dealerzy dzielą swoje zapasy na mniejsze części dosypując do nich nieznanymi i szkodliwymi substancjami. Narkomania w rodzinie doprowadzić może do rozpadu więzi rodzinnych, rozpadu rodziny, a w najgorszym przypadku do śmierci jednego z członków rodziny.

- Przemoc w rodzinie – stanowi w dalszym ciągu poważny, dane statystyczne dla całego kraju pokazują zatrważające informacje:
 - Około 250 dzieci na każde 100 tysięcy jest maltretowane,
 - Około 60% rodziców stosuje wobec swoich dzieci kary cielesne,
 - Około 33% rodziców dotkliwie pobiło swoje dziecko przed ukończeniem przez nie 6 roku życia.

Należy pamiętać, że przemoc w rodzinie może mieć także wymiar psychiczny. Najczęściej oprawcami są dawne ofiary przemocy, które wyniosły takie „nauki” z własnego doświadczenia. Proceder przemocy fizycznej czy psychicznej nie jest jednokierunkowy. Ostatnie badania wydobły na światło dzienne zjawisko gwałtu małżeńskiego. Zmuszanie jednego z małżonków do kontaktu seksualnego często było zatajane przez ofiary bądź ignorowane przez władze. Przemoc w związku małżeńskim może sprowadzać się do form fizycznych (bicia, gwałtu, lekkich i poważnych uszkodzeń ciała) i psychicznych (poniżanie, groźby, zakazy).³

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z najpoważniejszych kwestii społecznych. Ilość osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Można się oprzeć o dane szacunkowe ustalone dla populacji przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższa TABELA.

Tabela 11 POPULACJE OSÓB, U KTÓRYCH WYSTĘPUJĄ RÓŻNE KATEGORIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

POPULACJE OSÓB, U KTÓRYCH WYSTĘPUJĄ RÓŻNE KATEGORIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH				
	W POLSCE	W MIEŚCIE 100 TYS. MIESZK.	W MIEŚCIE 25 TYS. MIESZK.	W GMINIE 10 TYS. MIESZK.

³ <http://wrodzinie.info.pl/przejawy-patologii/13-skutki-patologii-w-rodzinie>

Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys. osób	ok. 2000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln. osób	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln. osób	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5%-7% populacji	2 mln. – 2,5 mln. osób	5000-7000 osób	1250-1750 osób	500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	ok. 2 mln osób	ok. 5.300 osób	ok. 1330 osób	ok. 530 osób

Źródło: Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Zarządzenie Burmistrza nr 273/08 z 2 grudnia 2008 r. powołało na terenie Grajewa działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Realizacja zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych prowadzona jest w postaci Regulaminu Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych uchwalanego corocznie przez Radę Miasta. Zakres działalności komisji przedstawia się następująco:

Komisja inicjuje działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania

problemów alkoholowych i narkomanii, które w szczególności obejmują:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych oraz osób zagrożonych uzależnieniami,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i/lub narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspomaganie działań instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,

- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszaniem przepisów dotyczących zakazu reklamy i promocji napojów alkoholowych, zakazu sprzedaży i podawania napojów alkoholowych oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 6) wspomaganie działań zapobiegających i naprawczych wobec osób dotkniętych przemocą domową,
- 7) podejmowanie interwencji wobec sprawców przemocy w rodzinie.

W wielu rodzinach mamy do czynienia ze zjawiskiem ukrytej przemocy. Niezbędne jest przeprowadzenie działań mających na celu poprawę stanu świadomości społecznej wobec zjawiska przemocy, budowanie spójnego systemu pomocy ofiarom przemocy, szkolenie osób zajmujących się pomaganiem, przygotowywanie materiałów informacyjno-edukacyjnych oraz prowadzenie edukacji publicznej na temat przemocy w rodzinie i środowisku wobec dzieci, młodzieży i sposób jej przeciwdziałania. Jednym z takich działań jest procedura „Niebieskiej Karty”. Niebieskie Karty to instytucjonalne narzędzie służące do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (z dnia 10 czerwca 2010 r. Dz.U. Nr 125 poz. 842), która weszła w życie w sierpniu ubiegłego roku, definiuje tą procedurę następująco: "Procedura „Niebieskiej Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie." Zapisy tej nowelizacji wskazują na Radę Ministrów, jako organ, który określa kształt procedury oraz opracowuje wzory formularzy wykorzystywanych podczas jej realizacji. Jeżeli osobą doznającą przemocy jest dziecko, to czynności w ramach procedury "Niebieskie Karty" przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. W sytuacji gdy to rodzice, opiekun prawny lub faktyczny są podejrzani o stosowanie przemocy wobec dziecka, te czynności przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej (w rozumieniu art. 115 § 11 kk) czyli np. dziadków, pradiadków oraz rodzeństwa (w miarę możliwości również w obecności psychologa). Obecność psychologa nie jest warunkiem niezbędnym w sytuacji, gdyż często zdarza się, że takiej osoby nie ma w zasobach kadrowych danej placówki czy miejscowości. Zakończenie procedury wymaga udokumentowania w formie protokołu podpisanego przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego. O zakończeniu procedury powiadamia się podmioty uczestniczące w procedurze po jej zakończeniu.

TABELA 12 „NIEBIESKIE KARTY” (NK) WYDANE W GRAJEWIE W LATACH 2014-2015

ROK	NIEBIESKIE KARTY		
	LICZBA RODZIN OBJĘTYCH PROCEDURĄ NIEBIESKIE KARTY	LICZBA RODZIN WOBEC KTÓRYCH WSZCZĘTO PROCEDURĘ NK	LICZBA ZAKOŃCZONYCH PROCEDUR NK
2015	91	91	40
2014	67	48	91

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

We wszystkich przypadkach procedura Niebieskich Kart została wszczęta przez Policję.

3.4.5. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Jednocześnie jest ona również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. Niepełnosprawność to jedna z głównych kwestii społecznych, która utrudnia funkcjonowanie coraz większej liczbie ludności. Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem w Polsce na koniec marca 2011 r. wynosiła około 4,7 mln. Tym samym liczba osób niepełnosprawnych stanowiła 12,2% ludności kraju. Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet. Najczęstszą przyczynę niepełnosprawności stanowią schorzenia układu krążenia, narządów ruchu oraz schorzenia neurologiczne. Relatywnie niższy udział procentowy osób z uszkodzeniami narządu wzroku i słuchu, z chorobą psychiczną i upośledzeniem umysłowym w zborowości osób niepełnosprawnych dotyczy jednak tysięcy osób o obniżonej sprawności w codziennym funkcjonowaniu, a zatem i wymagających szczególnego podejścia w edukacji, na rynku pracy i w życiu codziennym⁴.

Utrudnienia wynikające z barier takich jak brak możliwości dojazdu, brak rozbudowanej oferty zawodowej przystosowanej do możliwości osób niepełnosprawnych lub nadopiekuńczość ze strony opiekunów sprawia, że osoby niepełnosprawne uważają, iż społeczeństwo słabo się nimi interesuje.

Rehabilitacja społeczna powinna doprowadzić osobę niepełnosprawną do samoakceptacji, czyli odnalezienia własnej tożsamości w aktualnych warunkach życia. Rehabilitacja społeczna nie jest możliwa bez współdziałania służb, tworzących system zabezpieczeń i likwidujących bariery

⁴ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosci-w-liczbach-/dane-demograficzne/>

utrudniające egzystencję osobom niepełnosprawnym. Skuteczność rehabilitacji społecznej zależy także od pomocy organizacji i instytucji działających na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w życie kulturalne, rozrywkę, sport i rekreację.

Bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych na terenie Grajewia kształtuje się następująco:

Tabela 13 LICZBA MIESZKAŃCÓW BEZROBOTNYCH WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNYCH BEZROBOTNYCH W GRAJEWIE (stan na 31.12.2015 r.)

	LICZBA BEZROBOTNYCH	LICZBA BEZROBOTNYCH NIEPEŁNOSPRAWNYCH
Ogółem	1.601	66
Kobiety	804	29
Mężczyźni	797	37

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie

3.4.6. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne.

Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja, Straż miejska, Państwowa Straż Pożarna, które w realizacji swoich zadań wspierane są przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

Historia grajewskiej straży pożarnej wiąże się z miastem Szczuczynem, które było w II połowie XIX wieku miastem powiatowym. Z inicjatywy mieszkańców miasta i na prośbę władz municypalnych, wniosek o utworzenie Ochotniczej Straży Pożarnej poparty został przez naczelnika powiatu szczuczyńskiego Dymitra Spiridonowa, który ufundował nawet ceremonialny hełm i toporek. Rok 1882 jest rokiem zalegalizowania Ochotniczej Straży Pożarnej w Szczuczynie. Pierwszym jej naczelnikiem został jeden ze współzałożycieli, Roman Wilczyński, miejscowy aptekarz. W chwili powstania straż swym zasięgiem obejmowała Rajgród, Goniądz, Grajewo, Wąsosz i Radziłów. Organizacja ta liczyła 15 członków, wyposażenie było raczej skromne i składało się: z 2 sikawek ręcznych (zakupionych przez władze powiatowe), 5 odcinków węża tłoczonego, 4 beczkowsów oraz wiader. Przełomowym momentem dla grajewskiej straży był rok 1873, kiedy to powstała pierwsza w odległości kilkudziesięciu kilometrów stacja kolejowa. Usytuowanie początkowo niewielkiej osady blisko granicy z Prusami i rozwój szlaków komunikacyjnych stwarzało dogodne warunki dla rozwoju przemysłu, handlu a tym samym i miasta. Wzrastająca liczba zakładów rzemieślniczych, instytucji, budynków mieszkalnych

przyczyniła się do powstania w Grajewie w 1900 roku Ochotniczej Straży Pożarnej. Jej oficjalna rejestracja nastąpiła jednak dopiero w 1920 roku. Inicjatorami założenia straży byli ludzie o głębokim poczuciu obowiązków społecznych i narodowych. Na mocy ustawy o reformie administracyjnej kraju z dnia 01 stycznia 1999 roku obszar byłego województwa łomżyńskiego podzielony został na 5 powiatów: Łomża, Zambrów, Wysokie Mazowieckie, Kolno i Grajewo. Tak, więc pierwszy dzień nowego roku jest datą graniczną między rejonową przeszłością a powiatową przyszłością Komendy Rejonowej Państwowej Straży Pożarnej w Grajewie. Od tego dnia nosi ona nazwę Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Grajewie i w tym czasie liczyła 44 etaty w tym 1 cywilny, a wyposażenie stanowiły samochody: GCBA 6/32, GBA 2,5/16, GBA 2/28, SH 18, SLRT, dwa SOp Polonez oraz samochód kwatermistrzowski Polonez Truck. Natomiast Jednostka Ratowniczo – Gaśnicza przestała istnieć jako oddzielna jednostka organizacyjna i została włączoną w strukturę komendy jako komórka organizacyjna. Rejon działania wyżej wymienionej komendy zmniejszył się o 2 gminy: Trzciانة i Goniądz; w skład powiatu grajewskiego wchodziły gminy Grajewo (308 km²), Rajgród (207 km²), Radziłów (199 km²), Szczuczyn (116 km²), Wąsosz (118 km²), miasto Grajewo (19 km²) o łącznej powierzchni 967 km².

Obecnie limit etatowy jednostki wynosi 42 etaty mundurowe oraz 1,5 etatu cywilnego, a wyposażenie stanowią następujące pojazdy: GCBA 8/50, GBA 2/28, SRT, SH 18, SOp Opel Astra, SOp Nissan Pickup z napędem terenowym oraz samochód kwatermistrzowski Polonez Truck.⁵

3.5. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Na potrzeby opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Grajewo na lata 2017-2024 przeprowadzono badanie społeczne. Dla pozyskania wyników reprezentujących całe środowisko gminne respondentami byli mieszkańcy Grajewo. Badanie przeprowadzono w listopadzie 2016 roku. Na prośbę o przeprowadzenie badania odpowiedziało pozytywnie 197 osób dorosłych oraz 601 uczniów. Ankietę służącą strukturyzacji badania zamieszczono w załączniku I. Ze względu na metodę badawczą i wielkość próby wyniki badania prezentujemy w postaci opisowej.

⁵ <http://www.grajewo.straz.bialystok.pl/index.php/historia>

W tej części zostaną przedstawione zostały wyniki badań przeprowadzonych wśród dzieci, młodzieży Gminy Grajewo.

Tabela 14 – PŁEĆ

ODPOWIEDŹ	LICZBA
Kobieta	315
Mężczyzna	286

Źródło: Analiza Remedis SA

Badaniu zostało poddanych 601 uczniów Grajewo. Wśród nich było 315 kobiet i 286 mężczyzn.

Tabela 15 – WIEK

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
10	4,99	30
11	14,31	86
12	7,32	44
13	1,50	9
14	22,62	160
15	22,13	133
16	20,47	123
Powyżej 16	2,66	16

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 16 – SZKOŁA

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Podstawowa	26,96	162
Gimnazjum	50,25	302
Liceum	16,14	97
Technikum	6,66	40
Szkoła zawodowa	0,00	0

Źródło: Analiza Remedis SA

Podział ze względu na szkołę przedstawia Tabela nr 17. Większość przebadanych osób to uczniowie szkół gimnazjalnych (50,25%).

Tabela 17 – W JAKIM WIEKU PO RAZ PIERWSZY ZDARZYŁO CI SIĘ SPRÓBOWAĆ ALKOHOŁ?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Nigdy nie piłam/piłem alkoholu	55,74	335
Mniej niż 10 lat	10,82	65
10 - 13 lat	11,15	67
14 - 16 lat	21,46	129
Powyżej 16 lat	0,83	5

Źródło: Analiza Remedis SA

55,74% badanych uczniów Grajewo nie piła nigdy alkoholu. Zaskakujące są informacje o próbie spożywania alkoholu w wieku niższym niż 10 lat – 10,82% badanych, a 21,46% ankietowanych spożywało alkohol w wieku 14-16 lat.

Psychologowie i lekarze apelują, że nawet niewielkie ilości alkoholu, niegroźne dla dorosłych osób, mogą uszkadzać procesy rozwojowe wśród dzieci i młodzieży. Oprócz zagrożeń typowo społecznych, spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież wywiera negatywny skutek na rozwijający się mózg, wątrobę i gospodarkę hormonalną. Efektem jest upośledzenie pamięci i zdolności uczenia się, a także podniesienie enzymów wątrobowych i problem z odpowiednim rozwinięciem się organów wewnętrznych, głównie rozrodczych. Najbardziej toksycznym związkiem powstającym podczas rozkładu alkoholu jest aldehyd octowy. Duża ilość alkoholu we krwi powoduje uczucie lęku, wywołuje stan delirium tremens, powodujący niezwykle doznania. Oszołomienie alkoholem sprawia, że informacje, które nastolatek otrzymuje o sobie, czy o świecie są zniekształcone albo fałszywe. Budowanie przyszłości i poznawanie siebie w oparciu o tę zniekształconą wiedzę spowoduje utratę poczucia autentyczności życia.

Uzależnienie zazwyczaj nie pojawia się wraz z pierwszą dawką, lecz rozwija się stopniowo. Leczenie narkomanii przebiega zazwyczaj w trzech etapach:

- detoksykacja – polega na uwolnieniu chorego od dolegliwości będących następstwem zażywania narkotyków,
- terapia – stanowiąca podstawową formę leczenia, prowadzona na oddziałach i w ośrodkach stacjonarnych,
- readaptacja społeczna - prowadzona w warunkach otwartych, ma ona pomóc w powrocie do normalnych warunków życia.

Tabela 18 – CZY WIESZ CO TO SĄ DOSY?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Pochodne LSD	21,92	121
Alkohol niskoprocentowy	8,51	47
Pliki dźwiękowe symulujące doznania narkotyczne	35,33	195
Nazwa potoczna na papierosy	14,13	78
System operacyjny	31,16	172

Źródło: Analiza Remedis SA

Tylko 195 na 601 badanych badanych wiedziało co to są DOSY. "E-narkotyki", nazywane są inaczej dosami. Są to pliki w formacie mp3, które mają bardzo niską częstotliwość - najczęściej 1000-1500 Hz. Nie jest to muzyka, użytkownikom przypomina raczej szumy, buczenie i piski. Do każdego pliku dołączona jest instrukcja, tak by działanie dosów przypominało działanie tradycyjnych narkotyków. By korzystać z dosów potrzebne są słuchawki stereo - wszystko dlatego, że w każdej z nich odtwarzany jest dźwięk o innej częstotliwości. Różnica nie może być

jednak większa niż 30 Hz. E-narkotyki rozprowadzane są w internecie. Ich dystrybucja przypomina jednak tradycyjną. Osoba chcąca spróbować, musi skontaktować się z e-dilerem, który prześle bezpłatną próbkę. E-narkotyki działają jak haszysz lub LSD, powodują halucynacje i omamy. Biały szum wygenerowany komputerowo i dwie proste fale o różnych częstotliwościach, aby do jednego ucha trafiała fala o innej liczbie drgań niż do drugiego. Falowania dźwięku, buczenia podawane są w bardzo niskiej i zmiennej częstotliwości. Po zażyciu organy wprowadzane są w rezonans, ciało buntuje się, pojawiają się ogólne wykończenie, bóle brzucha i wymioty. Poza tym można przyprawić się o permanentne szmery w uszach. Za pomocą dźwięków w odmienne stany świadomości wprowadzają się głównie licealiści i gimnazjaliści. a, za następne będziesz musiał zapłacić. Ceny zależne są od wielkości pliku.

Tabela 19 – JAKA JEST SYTUACJA ZAWODOWA TWOICH RODZICÓW?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Oboje rodziców pracują	65,06%	391
Oboje rodziców bezrobotni	0,33	2
Jeden rodzic pracuje, jeden bezrobotny	9,32	56
Jeden rodzic pracuje (rodzina niepełna)	6,49	39
Jeden rodzic bezrobotny (rodzina niepełna)	2,16	13
Jeden rodzic pracuje, drugi zajmuje się domem	16,64	100

Źródło: Analiza Remedis SA

Wyżej wymieniona Tabela przedstawia sytuacje zawodową rodziców. Dobrze zorganizowane warunki pracy domowej wywierają znaczny wpływ na przykład na wyniki dziecka w szkole. Problemem rodzinnym jest powstawanie tzw. rodzin niepełnych. Dochodzi do tego albo przez śmierć jednego z rodziców albo przez rozwód. Polega to na tym, że dziecko ma tylko jednego rodzica. W efekcie nie ma zapewnionego harmonijnego rozwoju emocjonalnego.

Tabela 20 – OCEŃ SWOJE RELACJE Z RODZICAMI?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Nie rozumieją mnie	7,32	44
Nie mają dla mnie czasu	2,83	17
Często się kłócimy	9,82	59
Dużo rozmawiamy ze sobą	55,41	333
Są dla mnie autorytetem	24,63	148

Źródło: Analiza Remedis SA

Badani zdecydowanie stwierdzili, że ich relacje z rodzicami są dobre. 55,41% respondentów dużo rozmawia z rodzicami. Dla 24,63% ankietowanych rodzice są autorytetem. Relacje w rodzinie powinny być oparte na wzajemnym porozumieniu, szacunku, zaufaniu i lojalności. Ważnym problemem współczesnej rodziny jest niewątpliwie bunt i konflikt

międzypokoleniowy. Jest to zjawisko bardzo powszechne, osiąga większość rodzin. Młodzi ludzie wkraczając w nowy etap swojego życia naturalnie buntują się przeciw wszystkim dotychczasowym normom i wartościom, a także nierzadko rodzicom. Chcą być niezależni. Dążą do zmiany swojego życia. Rodzicom jest ciężko to zaakceptować, zrozumieć i przystać na ten naturalny proces, który i tak musiał kiedyś nastąpić. Młodzi buntując się przed rodzicami niejednokrotnie prowadzą do kłótni. 9,82% respondentów właśnie potwierdza fakt częstych kłótni z rodzicami.

Psychologowie wyrażają wspólnie pogląd, że pierwsze lata życia (do około 6 roku) wywierają największy wpływ na dziecko, na jego dalszy rozwój i przyszłość, to w ich trakcie kształtują się podstawy osobowości i charakteru. Dziecko obdarzone wielką miłością, z zaspokajanymi pragnieniami będzie również miało pozytywny stosunek do innych osób. Nie tylko matka odpowiada za wychowanie dziecka. Do niekorzystnych postaw rodzicielskich można zaliczyć również:

- Odrzucenie,
- Postawę nadmiernie ochraniającą,
- Postawę mentorską.

Rodzice powinni zatem pamiętać: żeby dziecko było szczęśliwe, musi być kochane i trzeba je wychowywać w domu, w którym panuje spokój. Trzeba mieć na uwadze to, że dziecko bardzo często naśladuje nas w życiu. 7

Tabela 21 – CZY ZNASZ KOGOŚ Z SWOICH KOLEGÓW LUB KOLEŻANEK, KTÓRZY SĄ OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE LUB PODEJRZEWASZ, ŻE MOGĄ BYĆ?

ODPOWIEŹ	%	LICZBA
Tak	14,48	75
Nie	61,73	371
Trudno powiedzieć	25,79	155

Źródło: Analiza Remedis SA

14,48% czyli 75 ankietowanych uczniów ze szkół zna osoby, które mogą być ofiarami przemocy w rodzinie. Negatywne skutki uszkodzenia przez sprawcę procesu rozwojowego dziecka zaobserwować można natychmiast (skutki krótkoterminowe) w postaci różnych objawów psychicznych i fizycznych takich jak: lęk, zaburzenia łaknienia i snu, zaburzenia związane z nastrojem (np. depresja i nadmierna potrzeba uczuć), nadmiernie akcentowane posłuszeństwo lub zamknięcie w sobie, agresywne zachowania (np. destrukcyjne napady furii), odizolowywanie się i unikanie (tworzenie sugestywnych fantazji obrazujących nierzeczywiste

życie rodzinne), obgryzanie paznokci, niepokój, drżenie, jękanie, problemy w szkole, myśli samobójcze itd.

Nie bądź obojętny wobec przemocy zwłaszcza w stosunku do dzieci, które same nie potrafią się bronić. Jeżeli jesteś ofiarą przemocy, bądź świadkiem zdarzenia, lub podejrzewasz, że ktoś może być bity czy dręczony psychicznie - ZAREAGUJ!

- zadzwoń pod bezpłatną Niebieską linię - Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie - telefon: 801 889 880.
- zadzwoń na **Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 0 800 12 12 12 (numer bezpłatny)**.
- Fundacja Dzieci Niczyje prowadzi Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży a także skrzynkę kontaktową - numer telefonu **116 111**, możliwość napisania wiadomości - **na stronie: www.116111.pl/napisz**.
- Do dyspozycji wszystkich jest również numer **112**, na który możecie dzwonić, żeby uzyskać pomoc w nagłych przypadkach.
- Więcej informacji o tym, jak reagować na przemoc dzieci można znaleźć na stronie kampanii prowadzonej przez **Rzecznika Praw Dziecka - "Reaguj. Masz Prawo"**: www.jakreagowac.pl.

Tabela 22 – ZAZNACZ STWIERDZENIA, Z KTÓRYM SIĘ ZGADZASZ
(PROSZĘ O WYBRANIE 1 ODPOWIEDZI)

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Przemoc w rodzinie to wstyd.	11,65	70
"Jeśli w domu ktoś kogoś bije, to znaczy że ta osoba sobie na to zasłużyła."	2,16	13
"Przemocy nie można ukrywać. Trzeba takie sytuacje zgłaszać dorosłym."	38,10	229
Przemoc w rodzinie jest przestępstwem.	34,78	209
"Rodzice mogą bić swoje dzieci, mogą na nie krzyczeć."	0,67	4
Sytuacje w domu najlepiej rozwiązuje się siłą	0,67	4
"Problemy w rodzinie powinny być rozwiązywane w domu"	11,98	72

Źródło: Analiza Remedis SA

W większości przypadków (229) ankietowanych uważają, że **przemocy nie można ukrywać**. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18 i 71 wskazuje, że

instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Przepis art. 33 Konstytucji wskazuje ponadto, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, zaś zgodnie z art. 72 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest zatem ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Przemoc w rodzinie jest jednym z podstawowych zagrożeń zarówno dla rodzin rozumianych jako instytucja, podlegająca ochronie i opiece państwa, jak i dla ich poszczególnych członków.⁶

Niepokojąca jest opinia młodych osób (72 ankietowanych) uważa, że "Problemy w rodzinie powinny być rozwiązywane w domu". Dom rodzinny powinien być miejscem, gdzie panuje miłość i opieka, powinien być bezpieczny i ciepły. Przemoc upokarza, powoduje cierpienie, rodzi nienawiść i pragnienie zemsty. **Uderzanie, popychanie, duszenie, grożenie**, to zjawiska które najczęściej kojarzone są z przemocą szkolną. **Należy rozróżnić przede wszystkim formy przemocy szkolnej⁷:**

- Bezpośrednia przemoc fizyczna - bicie, kopanie, plucie popychanie, szarpanie, wymuszanie pieniędzy, zabieranie przedmiotów, niszczenie własności, przezywanie, wyśmiewanie,
- Bezpośrednia przemoc słowna i niewerbalna - dokuczanie, przezywanie, wyśmiewanie, wyszydzanie, obrażanie, ośmieszanie, grożenie, rozpowszechnianie plotek i oszczerstw (również poprzez sms-y i Internet), pokazywanie nieprzyzwoitych gestów,
- Pośrednie formy przemocy - namawianie innych do ataków fizycznych lub słownych, naznaczanie, wykluczanie i izolowanie z grupy.

⁶ <http://www.poznan.uw.gov.pl/system/files/zalaczniki/krajowy-program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020.pdf> z dnia 29.02.2016 r.

⁷ <http://www.szkolabezprzemocy.pl/73,przemoc-w-szkole> z dnia 11 kwietnia 2016 r.

Ofiary przemocy szkolnej bardzo rzadko mówią dorosłym o swoich problemach. Często mają doświadczenia bagatelizowania ich problemów przez dorosłych ("przezywają cię - nie zwracaj na to uwagi", "nie skarż").

Tabela 23 – CZY SŁYSZAŁEŚ/SŁYSZAŁAŚ I ZJAWISKU UZALEŻNIENIA OD INTERNETU?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	93,51	562
Nie	6,49	39

Źródło: Analiza Remedis SA

Do niedawna za najbardziej uzależniające uchodziły narkotyki i alkohol. Teraz do listy groźnych uzależnień dołączył Internet, który wciąga coraz więcej ludzi. Z Internetu regularnie korzysta 65% dorosłych Polaków, podczas gdy w 2006 roku ten wskaźnik był o połowę niższy i wynosił 31% – wynika z badania „Korzystanie z Internetu” przeprowadzonego przez CBOS. Psychologowie podkreślają, że przyczyn uzależnienia od Internetu jest naprawdę wiele. Bycie samotnym, anonimowość, dla zabicia czasu – to tylko ułamek z nich. Na pierwszym miejscu wskazują jednak stres, którego podłożem jest najczęściej pogoń za dobrami materialnymi. To łączy się z drugą przyczyną, jaką jest ucieczka od problemów. 562 (93,51%) ankietowanej młodzieży Grajewa słyszało o zjawisku uzależnienia od Internetu.

Tabela 24 – CZY POSIADASZ INTERNET W TELEFONIE KOMÓRKOWYM?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	87,19	524
Nie	10,32	62
Nie mam komórki	2,50	15

Źródło: Analiza Remedis SA

Na sześćset jeden ankietowanych sześćdziesiąt dwie osoby nie posiada Internetu w telefonie komórkowym a piętnaście osób w ogóle nie posiada komórki.

Tabela 25 – Z JAKICH PORTALI KORZYTASZ NAJCZĘŚCIEJ?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Portale społecznościowe (np. Facebook, nasza klasa, itp.)	80,70	485
Portale randkowe	2,66	16
Czat	20,47	123
Poczta	17,47	105
Wiadomości lokalne	7,15	43
Wiadomości ze świata	15,47	93
Wiadomości sportowe	12,15	73
Korzystam tylko do celów naukowych	12,98	78

Źródło: Analiza Remedis SA

Zatopienie się w kolorowej rzeczywistości internetowej stanowi rodzaj odskoczni od monotonii i szarości świata zewnętrznego. 80,70% czyli 485 ankietowanych korzysta z portali

społecznościowych (np. Facebook - serwis społecznościowy, w ramach którego zarejestrowani użytkownicy mogą tworzyć sieci i grupy, dzielić się wiadomościami i zdjęciami oraz korzystać z aplikacji). Najbardziej podatna na uzależnienia od Internetu jest grupa nastolatków, którzy przeżywają okres buntu, „burzy i naporu”, którzy ze względu na zmiany hormonalne są chwiejni emocjonalnie i którzy poszukują swojego prawdziwego „Ja”, swojej tożsamości. Substytut tożsamości może oferować wówczas Internet. Za pomocą Internetu młodzi ludzie mogą się ze sobą komunikować (czaty, portale społecznościowe itp.), grać w gry, uczyć się, zdobywać wiedzę, dzielić swoimi pasjami, czytać o swoich idolach. Uzależnienie, z angielska zwane IAD (Internet Adiction Disorder) – jest to sposób korzystania z Internetu, prowadzący do wyraźnych zaburzeń zachowania, przejawiających się jako trzy (lub więcej) spośród sklasyfikowanych objawów w okresie kolejnych 12 miesięcy. Objawy uzależnienia od Internetu są obserwowane zarówno wśród ludzi dorosłych, w pełni dojrzałych i ukształtowanych, jak też – dzieci i młodzieży w okresie dorastania. Szczególnie podatnymi na to zagrożenie są osoby w wieku 12 – 15 lat, tj. w okresie szczególnie wzmożonego rozwój mechanizmów psychospołecznych.

Tabela 26 – CZY POTRAFISZ WYRAŻAĆ SWOJE ZDANIE WŚRÓD KOLEGÓW, KOLEŻANEK?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	60,40	363
Nie	1,33	8
To zależy od sytuacji	27,12	163
To zależy od osób	11,15	67

Źródło: Analiza Remedis SA

363 (60,40%) ankietowanych na 601 osób które zgodziło się wziąć udział w ankiecie potrafi wyrazić własne zdanie. Posiadanie i wyrażanie własnej opinii uznaje się za wartościowe, niewiele osób poświęca czas i energię na to, by zastanowić się nad swoimi opiniami na różne tematy.

Tabela 27 – Z PONIŻSZEJ LISTY WYBIERZ TE ZAJĘCIA, KTÓRE TWOIM ZDANIEM BYŁBY ATRAKCYJNE DLA CIEBIE I TWOICH RÓWIEŚNIKÓW, I CHĘTNIE BYŚCIE W NICH UCZESTNICZYLI.

(PROSZĘ O ZAZNACZENIE TRZECH ODPOWIEDZI)

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Piłka nożna	48,25%	290
Piłka siatkowa	39,77	238
Koszykówka	19,63	118
Taniec nowoczesny	20,80	125
Tenis stołowy	11,81	71
Gry planszowe	8,32	50
Grafika komputerowa	18,80	113
Kodowanie/programowanie	11,31	68
Warsztaty plastyczne	13,14	79
Warsztaty teatralne	14,64	88
Warsztaty rękodzielnicze	5,82	35

Warsztaty DJ-skie	9,98	60
Warsztaty radiowe	5,32	32
Fitness/Zumba	21,30	128

Źródło: Analiza Remedis SA

Najwięcej zajęć na które chętnie uczestniczyła by młodzież Grajewa to:

- Piłka nożna (290 odpowiedzi),
- Piłka siatkowa (238 odpowiedzi),
- Fitnes/Zumba (128 odpowiedzi),
- Taniec nowoczesny (125 odpowiedzi).

Aktywność fizyczna jest jedną z podstawowych potrzeb biologicznych człowieka w każdym okresie życia. Szczególnie ważna jest w dzieciństwie i młodości, gdyż jest jednym z kluczowych czynników warunkujących prawidłowy rozwój i zdrowie.

Tabela 28 – JAKIMI KANAŁAMI CHCIAŁBYŚ/CHCIAŁABYŚ OTRZYMYWAĆ INFORMACJĘ O PLANOWANYCH WYDARZENIACH W TWOJEJ NAJBLIŻSZEJ OKŁOLICY?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Facebook	72,71	437
Twitter	6,49	39
Snapchat	26,96	162
SMS	27,62	166
e-mail	18,64	112
Plakat	19,80	119

Źródło: Analiza Remedis SA

Z informacji podanych przez młodych mieszkańców Grajewa, wynika że najbardziej chcieliby otrzymywać takie informację za pośrednictwem Facebooka (72,71% respondentów). Wynika to przede wszystkim z faktu, że 80,70% czyli 485 ankietowanych korzysta z portali społecznościowych (pytanie numer 26 w ankiecie).

W drugiej części dokumentu Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zostaną przedstawione wyniki badań przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców Grajewa.

Tabela 29 - PŁEĆ

ODPOWIEDŹ	LICZBA
Kobieta	138
Mężczyzna	59

Źródło: Analiza Remedis SA

Badaniu zostało poddanych 197osób dorosłych przedstawicieli Grajewa. Wśród nich było 138 kobiet i 59 mężczyzn.

Tabela 30 - WIEK

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
18-24	12,69	25

25-40	27,92	55
40-55	41,62	82
56-64	14,21	28
Powyżej 64	3,55	7

Źródło: Analiza Remedis SA

Wiek oraz wykształcenie osób, które wypełniły ankiety przedstawiają tabele 31. Jak widać przeważają osoby w wieku 40-55 lat oraz mieszkańcy z wykształceniem wyższym.

Tabela 31 - WYKSZTAŁCENIE

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Podstawowe	1,02	2
Gimnazjalne	7,11	14
Zawodowe	5,58	11
Średnie	20,81	41
Wyższe	65,48	129

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 32 – W JAKIM WIEKU PO RAZ PIERWSZY NAPIŁEŚ SIĘ ALKOHOLU?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Nigdy nie piłam/piłem alkoholu	2,54	5
Mniej niż 15 lat	2,03	4
15 lat	4,06	8
16 lat	17,26	34
17-21	51,78	102
22 lat i więcej	16,24	32

Źródło: Analiza Remedis SA

Na podstawie zebranych wyników ankiet osób dorosłych widać, że wiek pierwszej styczności z alkoholem to przede wszystkim 17-21 lat. Mimo ustawy o wychowaniu w trzeźwości z 1982 r. zakazującej sprzedaży i podawania alkoholu osobom poniżej 18 - go roku życia, młodzież nie ma większych problemów z nabyciem go. Przeraża fakt, że powodem tego jest przemykanie oczu na to zjawisko dorosłych.

Tabela 33 – ILE MIAŁEŚ/MIAŁAŚ LAT JAK PIERWSZY RAZ UDAŁO CI SIĘ KUPIĆ ALKOHOL?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Nigdy nie kupiłam/kupiłem alkoholu	4,57	9
Mniej niż 15 lat	2,54	5
15 lat	2,03	4
16 lat	8,63	17
17-21	48,73	96
22 lat i więcej	23,35	46

Źródło: Analiza Remedis SA

17-21 lat to dla mieszkańców Grajewa był wiek zakupu pierwszego alkoholu. Zgodnie z art. 208 Kodeksu Karnego sprzedaż i udostępnianie alkoholu nieletnim jest przestępstwem.

Tabela 34 – CZY KUPUJĄC ALKOHOL BYŁEŚ/AŚ PROSZONY/A O OKAZANIE DOWODU OSOBISTEGO?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	36,55	72
Nie, nigdy	63,45	125

Źródło: Analiza Remedis SA

Siedemdziesiąt dwie osoby (36,55%) na stu dziewięćdziesięciu siedem badanych zostało poproszonych o dowód osobisty przy zakupie alkoholu. Należy pamiętać, że pozory mylą, dowód nie. Przepisy zakazują sprzedaży napojów alkoholowych osobom, które nie ukończyły 18 roku życia. Sprzedawcy, a także właścicielowi sklepu, grozi kara grzywny, orzeczenie przepadku napojów alkoholowych, nawet wówczas gdy są własnością kogoś innego, np. hurtowni lub producenta, a także odebranie zezwolenia na sprzedaż lub podawanie alkoholu.

Tabela 35 – W JAKICH OKOLICZNOŚCIACH PO RAZ PIERWSZY SPRÓBOWAŁAŚ/EŚ?

ODPOWIEDŹ	LICZBA
Na uroczystości rodzinnej (urodziny, imieniny, wesele itp.)	76
Na wagarach	0
Na dyskotecce	26
U kolegi/koleżanki w domu	61
W swoim domu pod nieobecność rodziców	27
Na wakacjach	13
DOPALACZY	
Na uroczystości rodzinnej (urodziny, imieniny, wesele itp.)	1
Na wagarach	0
Na dyskotecce	0
U kolegi/koleżanki w domu	1
W swoim domu pod nieobecność rodziców	0
Na wakacjach	0
NARKOTYKÓW	
Na uroczystości rodzinnej (urodziny, imieniny, wesele itp.)	1
Na wagarach	0
Na dyskotecce	5
U kolegi/koleżanki w domu	7
W swoim domu pod nieobecność rodziców	4
Na wakacjach	1

Źródło: Analiza Remedis SA

76 ankietowanych wskazało, że pierwszy raz spróbowało alkoholu na uroczystości rodzinnej, a 61 u koleżanki/kolegi w domu. Przyjaciele, mają największy wpływ na decyzje nastolatka związane z alkoholem, zaś sam fakt sięgania po napoje alkoholowe przed ukończeniem 18

rokiem życia jest wyraźnie skorelowany ze stylem życia rodziców i stosunkiem do alkoholu obowiązuającym w domu rodzinnym. Kontakt z substancjami odurzającymi (narkotyki i dopalacze) miały 13 osób. Skutkami zażywania narkotyków jak i dopalaczy mogą być: zatrucie toksynami w nich zawartym, utrata zdrowia a nawet śmierć, osłabienia, ostra psychoza, ataki paniki, omdlenia, dreszcze – Izolowanie się, napady padaczki, problemy finansowe, urojenia, napady złości, utrata przytomności, pogorszenie stanu uzębienia, napady lękowe, uszkodzenia neurologiczne, spadek wagi, zaniedbanie higieny. W okresie od stycznia do września 2016 r. w Polsce zatruto się dopalaczami prawie 3,4 tysiąca osób, trzy osoby zmarły⁸.

Tabela 36 – JAKA JEST TWOJA SYTUACJA ZAWODOWA?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Pracuję	80,20	158
Jestem bezrobotna/bezrobotny	5,08	10
Jestem bezrobotna/bezrobotna bez prawa do zasiłku	0,51	1
Poszukuję pracy	1,02	2
Uczę się	7,61	15
Prowadzę gospodarstwo domowe	0,00	0
Emerytura/Renta	5,58	11

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 37 obrazuje sytuacje zawodową mieszkańców Grajewo.

Tabela 37 – JAKIE PANI/PANA ZDANIEM SĄ GŁÓWNE POWODY BEZROBOCIA W GRAJEWIE?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
trudna sytuacja na lokalnym rynku	72,59	143
brak opieki nad dziećmi (brak przedszkoli, żłobków)	7,11	14
dyskryminacja mieszkańców ze względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, miejsce zamieszkania	12,69	25
niedostosowanie kwalifikacji zawodowych mieszkańców do lokalnych potrzeb	23,86	47
niechęć mieszkańców do podjęcia pracy	51,27	101

Źródło: Analiza Remedis SA

Stu czterdziestu trzech respondentów wskazało, iż głównym problemem bezrobocia w Grajewie jest trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy. Stu jeden respondentów wskazało, że głównym powodem bezrobocia w Grajewie jest niechęć mieszkańców do podjęcia pracy – jest to odpowiedź zaskakująca.

Tabela 38 – JAK PAN/PANI OCENIA STOPIEŃ WPŁYWU MIESZKAŃCÓW NA SPRAWY LOKALNE I DECYZJE WŁADZ SAMORZĄDOWYCH GMINY?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Znaczący	11,17	22

⁸ <http://www.rynekzdrowia.pl/Po-godzinach/Dopalacze-do-wrzesnia-br-3-4-tys-zatruc,167677,10.html> z dnia 22.11.2016 r.

Średni	43,65	86
Znikomy	28,43	56
Mieszkańcy nie mają żadnego wpływu na decyzje podejmowane przez władze lokalne	9,64	19
Nie mam zdania	7,11	14

Źródło: Analiza Remedis SA

Dorośli mieszkańcy Grajewa (86 odpowiedzi), uważają że mają średni wpływ na sprawy lokalne i podejmowane przez władze decyzje. Dziewiętnastu respondentów uważa, że nie ma żadnego wpływu na decyzję podejmowane przez władze lokalne. Jeżeli obywatele nie mają poczucia, że się ich słucha, a władze miasta mówią: “kochani mieszkańcy, powiedzcie proszę, czego od nas oczekujecie, to my postaramy się coś zaradzić”, a w rzeczywistości najpierw ocenimy, czy nam się ten pomysł podoba, to ludzie zaczynają odczuwać, że nie mają kompletnie na nic wpływu⁹.

Tabela 39 – JAK PAN/PANI OCENIA STOPIEŃ ZANGAŻOWANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ WŁADZ LOKALNYCH ZWIĄZANYCH Z ROZWIĄZANIEM PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIESZKAŃCÓW?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Bardzo dobrze	11,17	22
Dobrze	31,47	62
Dostatecznie	35,53	70
Niedostatecznie	11,17	22
Nie mam zdania	10,66	21

Źródło: Analiza Remedis SA

Na pytanie *JAK PAN/PANI OCENIA STOPIEŃ ZANGAŻOWANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ WŁADZ LOKALNYCH ZWIĄZANYCH Z ROZWIĄZANIEM PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIESZKAŃCÓW?* Siedemdziesięciu respondentów starania władz oceniło na poziomie przynajmniej dostatecznym. Działania związane z partycypacją można podejmować z bardzo różnych powodów. Partycypacja obywatelska sprzyja rozwojowi demokracji lokalnej (poprzez wzmocnienie oddolnych inicjatyw obywatelskich), pobudzeniu i integracji środowisk lokalnych dzięki podejmowaniu wspólnych działań.

⁹ <http://gloskaszub.pl/3322/ewa-lieder-jezeli-samorzadowcy-udaja-ze-nie-widza-zainteresowania-mieszkancow-sprawami-lokalnymi-to-robia-ogromny-blad/>

Tabela 40 – JAKIE PROBLEMY WEDŁUG PANI/PANA NAJCZĘŚCIEJ DOŚWIADCZAJĄ OSOBY STARSZE W GMINIE GRAJEWO?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Brak opieki ze strony rodziny	45,18%	89
Poczucie nieprzydatności	44,67	88
Brak motywacji do życia	15,23	30
Problemy finansowe	71,07	140
Brak ofert zagospodarowania wolnego czasu	22,34	44

Źródło: Analiza Remedis SA

Stu czterdziesty pytanym wskazuje na problemy finansowe osób starszych. Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem. Starość jako etap, stan w życiu człowieka ma charakter statyczny, starzenie się natomiast, traktowane jako proces rozwojowy jest zjawiskiem dynamicznym. Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Osoby starsze boją się nie tylko chorób i niepełnosprawności, ale także osamotnienia i nietolerancji, gdyż w dzisiejszych czasach panuje „kult młodości”. Proces starzenia zależy od sposobu i warunków życia. Odmienne przebiega u mężczyzn i kobiet, inaczej na wsi i w mieście.

Tabela 41 – W JAKI SPOSÓB DOWIADUJE SIĘ PAN/PANI O ORGANIZOWANIU IMPREZ KULTURALNYCH?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Przez Internet	85,28	168
Z ogłoszeń zlokalizowanych na terenie Grajewa	32,49	64
Od sąsiadów, rodziny i znajomych	27,41	54
Mam problem z uzyskaniem informacji	2,03	4
W Gminie brakuje takich imprez	3,55	7

Źródło: Analiza Remedis SA

Z odpowiedzi respondentów widać, że mieszkańcy Grajewa mają bardzo dobry system powiadamiania o licznych imprezach.

Tabela 42 – JAK OCENIA PAN/PANI STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE GRAJEWA?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Bardzo dobrze	4,06%	8
Dobrze	52,79	104
Średnio	35,53	70
Źle	5,08	10
Bardzo źle	2,54	5

Źródło: Analiza Remedis SA

Stu czterech respondentów ocenia stan bezpieczeństwa na terenie Grajewa jako dobry. Na wzrost poziomu bezpieczeństwa wpływa także realizacja innych zadań samorządu, których

celem jest ograniczanie pośrednich przyczyn stanowiących podłoże przestępczości oraz patologii społecznych. Są to np. działania w obszarze edukacji, wychowania, ochrony zdrowia, rozwoju gospodarczego, przeciwdziałania bezrobociu, narkomanii, alkoholizmowi i przemocy w rodzinach

Tabela 43 – JAK OCENIA PAN/PANI STOPIEŃ CZYSTOŚCI NA TERENIE GMINY?

ODPOWIEDŹ	LICZBA	
Bardzo dobrze	6,09%	12
Dobrze	34,01	4
Średnio	46,19	67
Źle	11,68	91
Bardzo Źle	2,03	23

Źródło: Analiza Remedis SA

Dziewięćdziesięciu jeden ankietowanych, uznało że stopień czystości na terenie Grajewa jest zły. Sześćdziesiąt siedem ocenia stan czystości gminy jako średni.

Tabela 44 – ZAZNACZ, CO TWOIM ZDANIEM JEST PRZEMOCĄ W RODZINIE (4 ODPOWIEDZI)

ODPOWIEDŹ	LICZBA	
Popychanie	31,47%	62
Uderzanie	67,51	133
Kopanie	44,67	83
Duszenie	50,25	99
Przypalanie ciała przedmiotami	42,64	84
Policzkowanie	20,30	40
Wyśmiewanie	41,12	81
Szantaż	29,44	58
Wymuszanie współżycia seksualnego	35,53	70
Ograniczanie snu i pożywienia	24,87	49

Źródło: Analiza Remedis SA

Większość osób wskazała, że głównie uderzanie (133 odpowiedzi – 67,51%) kojarzy im się z przemocą w rodzinie, oraz (99 odpowiedzi – 50,25%) duszenie. W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny. Na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. U ofiar przemocy domowej doświadczających zespołu zaburzeń stresu pourazowego i poddawanych intensywnej przemocy psychicznej często rozwija się tzw. proces wiktyimizacji, który zmienia poczucie tożsamości maltretowanej osoby.

Tabela 45 – CZY ZNASZ JAKIEŚ OSOBY KTÓRE SA OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE/PODEJRZEWAŻ ŻE MOGĄ BYĆ OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	41,62	82
Nie	58,38	115

Źródło: Analiza Remedis SA

Na pytanie CZY ZNASZ JAKIEŚ OSOBY KTÓRE SA OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE/PODEJRZEWAŻ ŻE MOGĄ BYĆ OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE? 115 ankietowanych odpowiedziało, że nie zna takich osób. Art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie brzmi:

- 1) Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.
- 2) Osoby, będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie można najkrócej zdefiniować jako celowe działanie wymierzone w członków własnej rodziny, które nie tylko naraża ich na cierpienie fizyczne, ale również psychiczne.

Tabela 46 – ZAZNACZ STWIERDZENIE, Z KTÓRYM SIĘ ZGADZASZ (PROSZĘ O WYBRANIE 1 ODPOWIEDZI)

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Przemoc w rodzinie to wstyd	3,55	7
Jeśli w domu ktoś kogoś bije, to znaczy że ta osoba sobie na to zasłużyła	1,52	3
Przemocy nie można ukrywać. Trzeba takie sytuacje zgłaszać	54,82	108
Przemoc w rodzinie jest przestępstwem	39,09	77
Rodzice mogą bić swoje dzieci, mogą na nie krzyknąć w celach wychowawczych	1,02	2
Czasami sytuacje w domu najlepiej rozwiązuje się siłą	0,00	0

Źródło: Analiza Remedis SA

Mieszkańcy Grajewa wyrazili swoją opinię na temat zjawiska przemocy. Sto osiem osób jest zdania, że przemocy nie można ukrywać, trzeba takie sytuacje zgłaszać. Siedemdziesięciu siedmiu ankietowanych zgadza się z twierdzeniem, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem. W każdym województwie w Polsce istnieją placówki pomagające w sytuacji przemocy w rodzinie. Placówki należą do Ogólnopolskiego Porozumienia Osób, Instytucji i Organizacji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia".

Skutkami przemocy są min: bezpośrednio: uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia; następujące skutki: choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczuciu zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne.

Tabela 47 – Z JAKIEJ POMOCY WG PANI/PANA MOGĄ KORZYTSAĆ OFIARY PRZEMOCY W GRAJEWIE?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Kościół	17,26	34
Szkoła	32,99	65
Policja	80,71	159
Instytucje pomocy społecznej	64,97	128
Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	46,19	91

Źródło: Analiza Remedis SA

Według dorosłych mieszkańców Grajewa ofiary przemocy mogą korzystać z pomocy Policji (159 odpowiedzi) i Instytucji Pomocy Społecznej (128 odpowiedzi).

Tabela 48 – CZY ZDARZYŁO SIĘ PANI/PANU DOŚWIADCZĆ PRZEMOCY FIZYCZNEJ?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Nigdy	62,44	123
Raczej wcale	19,29	38
Rzadko	12,69	25
Często	5,58	11
Bardzo często	0,00	0

Źródło: Analiza Remedis SA

Ze stu dziewięćdziesięciu siedmiu ankietowanych mieszkańców Grajewa sto dwadzieścia trzy osoby twierdzą, że nigdy nie doświadczyło przemocy fizycznej. Dwadzieścia pięć osób potwierdziło, że rzadko doświadcza przemocy. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp.

Tabela 49 – W JAKIEJ SYTUACJI DOŚWIADCZYŁA PAN/PANI PRZEMOCY FIZYCZNEJ?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
W autobusie	1,52	3
W szkole	10,66	21
W domu	14,21	28
W okolicy miejsca zamieszkania	9,64	19
W pracy	2,03	4
Nigdzie nie doświadczyłam/em przemocy fizycznej	71,57	141

Źródło: Analiza Remedis SA

Dwadzieścia osiem osób wskazało, że przemocy fizycznej doświadczyli w domu. Natomiast dziewiętnaście potwierdza, że doznało przemocy w okolicy miejsca zamieszkania.

Tabela 50 – CZY KIEDYKOLWIEK DOŚWIADCZYŁA PANI/PAN PRZEMOCY PSYCHICZNEJ?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Tak	35,53	70
Nie	39,59	78
Trudno powiedzieć	24,87	49

Źródło: Analiza Remedis SA

Wyniki nie są jednoznaczne. 35,53% doświadczyło przemocy psychicznej, 39,59% zaprzecza o doświadczeniu przemocy psychicznej. Przemoc psychiczna zaczyna się gdy absolutnie nie akceptujemy tego, że druga strona nie zachowuje się zgodnie z naszymi oczekiwaniami i wyobrażeniami na temat roli np. żony. Niestety mężczyźni są bardziej skłonni do stosowania tej formy przemocy, ponieważ kulturowo realizują stereotyp, że to kobieta ma się podporządkować i dbać o jedność w rodzinie. Początkiem przemocy jest odczłowieczenie przeciwnika, co najczęściej przybiera formę oskarżenia o "emocjonalność", "niezrównoważenie" - np. „wariatka!”.

Tabela 51 – KTO PANI/PANA ZDANIEM JEST NAJCZĘŚCIEJ OFIARĄ PRZEMOCY?

ODPOWIEDŹ	%	LICZBA
Kobieta	73,10%	144
Mężczyzna	10,66	21
Dziecko	76,14	150
Osoba starsza	44,16	87
Osoba niepełnosprawna	27,92	55

Źródło: Analiza Remedis SA

Zdaniem mieszkańców Grajewa do częstych ofiar przemocy należą kobiety, a później dzieci. Ofiary przemocy oczekują, że pomagające im osoby zdecydowanie staną po ich stronie i udzielą im pomocy zawsze, gdy będzie ona potrzebna. Ocena i weryfikacja dowodów należy do organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a nie do organizacji niosących pomoc. Reagowanie w takich sytuacjach jest trudne. Jak reagować? Po pierwsze należy reagować bez agresji – inaczej można zaognić sytuację. Należy obniżyć zdenerwowanie zaczynając miłą rozmowę. Nie osądzać z góry, bo ktoś przestanie słuchać. Jeżeli widać lub choćby można podejrzewać, że ktoś bije lub zaniedbuje dziecko nie można się wahać – należy reagować. Zawiadomić Lokalny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkołę lub przedszkole gdzie uczęszcza dziecko albo zadzwonić pod 997 lub 112. Jeżeli któraś z tych instytucji zbagatelizuje problem zawiadomić Rzecznika Praw Dziecka. Szybkie, siłowe rozwiązania to coś, w czym są ćwiczeni od pokoleń, więc sięgają po

wyuczone sposoby. Nie jest tak, jak się potocznie wydaje, że każdy sprawca to zwyrodnialec, który odczuwa przyjemność znęcając się. Sprawcy często mówią, że zależy im na spójności rodziny, na spokoju, na bliskości, ale nie potrafią tego zrealizować w inny sposób niż tylko przemocą. Mężczyźni tacy używają swojej przewagi fizycznej, jednak potrafią też wykorzystywać swój wyższy status ekonomiczny czy wprowadzać porządek przez izolowanie członków rodziny od rodziny lub przyjaciół.

3.6. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zdiagnozowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących do porządkowania informacji i bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jest skuteczną metodą identyfikacji słabych i silnych stron badanej organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed polityką społeczną Gminy – jest więc spojrzeniem „od sytuacji dzisiejszej w przyszłą”. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych „informacji” na cztery kategorie czynników strategicznych:

- Mocne strony (S) – uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią silne strony polityki społecznej, i które należy wykorzystać będą sprzyjać jej wzmocnieniu,
- Słabe strony (W) – uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią słabe strony polityki społecznej, i które nie wyeliminowane będą ją osłabiać,
- Szanse (O) – uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych,
- Zagrożenia (T) – uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych.

W analizie do oceny wartościowej wykorzystano zarówno informacje od uczestników procesu prac nad strategią jak i ocenę ekspercką. Tabele zamieszczone poniżej obejmują SWOT w ujęciu jakościowym. Dodatkowo w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne wyższego rzędu przyjęto, że nie nastąpią żadne gwałtowne zmiany makroekonomiczne,

istotne zmiany polityki społecznej, rolnej bądź podatkowej, które miałyby fundamentalny wpływ na sytuację gminy. Przedstawiona poniżej analiza dotyczy następujących obszarów:

- Uzależnienia i przemoc w rodzinie,
- Osoby niepełnosprawne,
- Dzieci, młodzież, rodzina,
- Osoby starsze,
- Rozwój kadr i służb pomocowych.

Tabela 52 ANALIZA SWOT, OBSZAR: UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

UZALEŻNIENIA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczna diagnoza osób z problemami uzależnień, • Dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, • Przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, • Kontrole punktów sprzedaży alkoholu, • Prowadzenie poradnictwa w zakresie przemocy w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające diagnozowanie kwestii inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży, • Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej, działań szkoleniowo- edukacyjnych w zakresie uzależnienia, • Brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca świadomość rodziców, nauczycieli co do zagrożeń związanych z używkami, • Traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego, • Skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające możliwości, by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień, • Obniżenie wieku inicjacji alkoholowej, • Zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności wobec problemu.

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 53 ANALIZA SWOT, OBSZAR: OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Uwrażliwienie społeczności lokalnej na problemy, potrzeby osób niepełnosprawnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa, • Trudności z asymilacją społeczną związane z występującymi barierami architektonicznymi,

<ul style="list-style-type: none"> • Pełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych, • Prowadzenie działań socjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom upowszechnienia wśród niepełnosprawnych oferty pracy i informacji o wolnych miejscach pracy, • Niski poziom działań mający na celu zwiększenie wśród mieszkańców gminy akceptacji osób niepełnosprawnych, • Niski poziom integracji społecznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Akceptacja społeczna osób niepełnosprawnych, • Powołanie służb/kadry zajmującej się aktywizacją społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych, • Upowszechnienie informacji dotyczących osób niepełnosprawnych i ich praw, • Podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych, • Możliwość korzystania z funduszy strukturalnych, szczególnie Europejskiego Funduszu Społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju, • Zwiększająca się liczba osób niepełnosprawnych, • Nieodpowiadająca potrzebom osób niepełnosprawnych infrastruktura techniczna, • Bierna postawa osób niepełnosprawnych w kwestii zmiany swojej sytuacji życiowej.

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 54 ANALIZA SWOT, OBSZAR: DZIECI, MŁODZIEŻ, RODZINA

DZIECI, MŁODZIEŻ, RODZINA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Adekwatna do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych w systemie pomocy społecznej, • Wspieranie dzieci z rodzin najuboższych poprzez dożywianie w szkołach, • Propagowanie idei wolontariatu, • Organizowanie wypoczynku letniego dzieci szkolnych, • Aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych, • Zainteresowanie samorządu problematyką dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy z używkami, • Brak odpowiednich wzorców, • Mała świadomość o braku zasad i konsekwencji w postępowaniu rodziców, • Brak działań w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi, • Niedostateczna liczba pracowników socjalnych i specjalistów potrzebnych do pracy z rodziną.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Uświadomienie społeczności o zagrożeniach wynikających z uzależnień, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną, • Zanik więzi rodzinnych, sąsiedzkich,

• Właściwa organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, • Aktywne pozyskiwanie środków pozabudżetowych, • Racjonalne wydawanie środków publicznych na określenie zadania, • Prowadzenie programów profilaktycznych, • Członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny.	• Niedostateczne zaangażowanie rodziców i szkół w wychowanie i kształcenie dzieci i młodzieży, • Zanik szacunku dla starszych, • Występowanie zagrożeń funkcjonowania rodzin: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo.

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 55 ANALIZA SWOT, OBSZAR: OSOBY STARSZE

OSOBY STARSZE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność jednostek pomocy społecznej dla osób starszych, • Prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej, • Podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowaniu opieki nad pochodzącymi z nich osobami starszymi, • Uwrażliwienie społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększająca się różnorodność i dramaturgia problemów, z którymi zgłaszają się beneficjenci pomocy społecznej, • Zjawisko wykluczenia społecznego, • Ograniczona działalność prozdrowotna wśród osób starszych, • Wzrost liczby osób starszych i niesamodzielnych, • Znieczulica społeczna.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość skorzystania przez osoby starsze z pomocy ze strony rodziny, • Kreowanie działań podnoszących aktywne formy spędzania czasu wolnego, • Szkolenia dla kadry zajmującej się problematyką osób starszych, • Trudny dostęp do domów opieki społecznej – wysokie koszty, • Postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych, • Wspieranie aktywności osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju, • Postęp medycyny nie wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych, • Rosnąca liczba osób starszych potrzebujących usług opiekuńczych, • Marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych.

Źródło: Analiza Remedis SA

Tabela 56 ANALIZA SWOT, OBSZAR: ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Wyspecjalizowana kadra pracowników społecznych, • Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracowników pomocy społecznej, • Diagnozowanie problemów społecznych w gminie, • Uświadamianie władzom gminy roli i potrzeb sektora pomocy społecznej, • Przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie absolwentów w zakresie służb pomocy społecznej, • Stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej, • Wystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb, • Wykorzystywanie środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty, • Marazm społeczeństwa lokalnego.

Źródło: Analiza Remedis SA

3.7. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne (organizacje pozarządowe).

Na terenie Grajewa pomoc i wsparcie oferuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, świadczeniach wychowawczych, funduszu alimentacyjnego, wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej m.in. koordynując rozwiązywanie problemów społecznych.

3.8. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Wykorzystano źródła i materiały, którymi dysponują Urząd Miasta Grajewo, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej uwzględniono wyniki analiz diagnostycznych (badań ankietowych oraz analizy SWOT). Z dokonanej analizy wynika, że problemy społeczne i obszary działań powiązane są ze sobą wieloma zależnościami i przenikają się nawzajem.

4. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

4.1. MISJA

Określono misję dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo na lata 2017-2027, której celem jest dążenie do poprawy jakości życia grupom społecznie zagrożonym, zapewniającej godne warunki życia oraz rozwój mieszkańców poprzez uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do budowania gminy wspierającej zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

**GRAJEWO MIASTEM ZHARMONIZOWANEGO I INTENSYWNEGO
ROZWOJU, WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH ŻYCIA,
PRZECIWDZIAŁAJĄCĄ MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU
SPOŁECZNEMU POPRZEZ SPRAWNY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ.**

Urzeczywistnianie misji odbędzie się poprzez realizację celów strategicznych, programów operacyjnych oraz kierunków działań.

Warto dodać, że Miasto Grajewo posiada Program Rozwoju Grajewa na lata 2016-2023. Wszystkie cele są bowiem sobie równe pod względem wagi i znaczenia w programie rozwoju Grajewa.

- I. Wzrost konkurencyjności gospodarki
- II. Wzrost dostępności do infrastruktury technicznej
- III. Poszerzenie oferty usług publicznych

Jak łatwo zauważyć głównie cel trzeci wpisują się w potrzeby problematyki społecznej. Świadczy to o docenianiu przez Grajewo problematyki społecznej i stawianie jej na wysokim miejscu wśród celów rozwojowych.

4.2. CELE STRATEGICZNE

4.2.1. CEL STRATEGICZNY 1 – WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Tabela 57 CEL STRATEGICZNY 1

CEL STRATEGICZNY 1	WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA ORAZ UMOŻLIWIENIE IM UDZIAŁU W ŻYCIU SPOŁECZNYM
PROGRAM OPERACYJNY 1.1	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA
KIERUNKI DZIAŁAŃ 1.1.1	<p>Promowanie wśród społeczności lokalnej i samych osób starszych i niepełnosprawnych aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej</p> <p>Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem</p> <p>Diagnoza potrzeb ludzi niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokojenia</p> <p>Wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez systematyczną współpracę z PCPR i PUP oraz informowanie środowiska o istniejących możliwościach zatrudnienia</p> <p>Współdziałanie z PCPR i PFRON w likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych</p> <p>Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem</p> <p>Rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób niepełnosprawnych w celu ich aktywizacji</p> <p>Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia</p> <p>Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu</p> <p>Umożliwienie dostępu do kształcenia ustawicznego, rozwijanie i podtrzymywanie zainteresowań osób starszych</p>
PROGRAM OPERACYJNY 1.2	OGRANICZENIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI USPRAWNIANIE OSÓB STARSZYCH I ZAPEWNIENIE IM WŁAŚCIWEJ OPIEKI
KIERUNKI DZIAŁAŃ 1.2.1	<p>Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi</p>

	Zapewnienie usług opiekuńczych i wspierających ludziom starszym, samotnym i chorym w miejscu zamieszkania
	Zapewnienie możliwości udziału w turnusach rehabilitacyjnych i obozach terapeutycznych
	Skuteczna realizacja programów profilaktycznych
	Wykorzystanie potencjału ludzi starszych
	Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych do realizacji projektów skierowanych do osób starszych i przewlekle chorych
	Zwiększenie dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach oraz dostępnych formach wsparcia, m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet
	Wykorzystanie doświadczenia osób starszych przy prowadzeniu różnego rodzaju świetlic, kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży
	Inicjonowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych i chorych.
	Utworzenie wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy osobom starszym
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, sponsorzy
CZAS REALIZACJI	W sposób ciągły
MIERNIKI OCENY	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością, • Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną, • Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, • Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, • Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych, • Liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi, • Liczba osób starszych i niepełnosprawnych uczestniczących w sporcie, kulturze, turystyce, • Liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	ZOZ, Urząd Miasta Grajewo, MOPS w Grajewie
PARTNERZY	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne

Źródło: Analiza Remedis SA

4.2.2.CEL STRATEGICZNY 2 – WSPARCIE RODZIN W PRAWDŁOWYM, SAMODZIELNYM WYPEŁNIANIU ICH FUNKCJI

Tabela 58 CEL STRATEGICZNY 2

CEL STRATEGICZNY 2	WSPARCIE RODZINY I DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM
PROGRAM OPERACYJNY 2.1	RODZINA WYPEŁNIAJĄCA W SPOSÓB PRAWDŁOWY SVOJE FUNKCJE
	<p>Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych</p> <p>Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie</p> <p>Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w przewyciężeniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź wzmocnienie ich funkcji</p> <p>Monitorowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym oraz podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie tego rodzaju niepożądanych zachowań wśród uczniów</p> <p>Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p> <p>Zapewnienie, w razie potrzeby, osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia</p> <p>Kierowanie, w razie potrzeby, sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych</p>
PROGRAM OPERACYJNY 2.2	ROZWÓJ SYSTEMU ZAPEWNIĄCEGO PRAWDŁOWE UTRZYMANIE SAMODZIELNOŚCI ŻYCIOWEJ ZAPEWNIĄCEJ PRAWDŁWE WARUNKI BYTOWE I ROZWOJOWE DZIECIOM
KIERUNKI DZIAŁAŃ 2.2.1	<p>Organizacja i finansowanie dożywiania w szkołach dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich</p> <p>Zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich</p> <p>Organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich</p> <p>Organizacja akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich</p> <p>Zintensyfikowanie i rozwój form prac socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo</p> <p>Działania w kierunku organizacji alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież</p> <p>Organizowanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (światlice)</p>

POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, sponsorzy
CZAS REALIZACJI	W sposób ciągły
MIERNIKI OCENY	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rodzin objętych pracą socjalną, • Liczba asystentów rodziny, • Liczba rodzin objętych wsparciem, • Liczba grup wsparcia i grup samopomocowych, • Liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej, • Liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • Liczba osób przebywających w ośrodkach wsparcia, • Liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym, • Liczba przedsięwzięć w zakresie promocji i profilaktyki zdrowotnej
ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	Urząd Miasta Grajewo, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe, i inne jednostki organizacyjne
PARTNERZY	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne,

Źródło: Analiza Remedis SA

4.2.3.CEL STRATEGICZNY 3 – PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OGRANICZENIE ICH NEGATYWNYCH SKUTKÓW SPOŁECZNYCH

Tabela 59 CEL STRATEGICZNY 3

CEL STRATEGICZNY 3	PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OGRANICZENIE ICH NEGATYWNYCH SKUTKÓW SPOŁECZNYCH
PROGRAM OPERACYJNY 3.1	ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU NOWYCH PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ NA TERENIE GMINY
KIERUNKI DZIAŁAŃ 3.1.1	<p>Podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów w zakresie ich działań profilaktycznych i terapeutycznych w formie szkoleń i superrewizji</p> <p>Prowadzenie miejskich kampanii społecznych i działalności edukacyjnej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom</p> <p>Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami</p> <p>Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii</p> <p>Monitorowanie i kreowanie lokalnej profilaktyki sprzedaży alkoholu</p>
PROGRAM OPERACYJNY 3.2	WZMOCNIENIE LOKALNYCH SYSTEMÓW PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
KIERUNKI DZIAŁAŃ 3.2.1	<p>Opracowywanie, upowszechnianie i dystrybucja materiałów edukacyjnych dla osób i podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym również przemocy w rodzinie</p> <p>Doskonalenie zawodowe kadr z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>Podejmowanie działań poprzez kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe</p>
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, sponsorzy
CZAS REALIZACJI	W sposób ciągły
MIERNIKI OCENY	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba akcji profilaktycznych, • Ilość zorganizowanych konferencji na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość organizacji, które dostały wsparcie na działania mające na celu zmianę obyczajów w zakresie spożycia alkoholu, • Ilość szkół, które uzyskały wsparcie na działania związane z zapobieganiem używania środków psychoaktywnych.
ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	Urząd Miasta Grajewo, jednostki organizacyjne
PARTNERZY	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne

Źródło: Analiza Remedis SA

4.2.4. CEL STRATEGICZNY 4 – SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW

Tabela 60 CEL STRATEGICZNY 4

CEL STRATEGICZNY 4	SKUTECZNA I KOMPLEKSOWA POMOC W ISTNIEJĄCYCH PROBLEMACH SPOŁECZNYCH I DOSTOSOWANIE SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ DO ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW
PROGRAM OPERACYJNY 4.1	DOSTOSOWANIE WARUNKÓW PRACY ORAZ STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ JEDOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DO POTRZEB WYNIKAJĄCEJ Z DIAGNOZY SPOŁECZNEJ
KIERUNKI DZIAŁAŃ 4.1.1	<p>Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej</p> <p>Zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych</p> <p>Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie, przez organizacje społeczne, kościoły, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne</p> <p>Sygnalizowanie radnym i władzom gmin istniejących problemów społecznych oraz potrzeb związanych z ich skutecznym rozwiązywaniem</p>

PROGRAM OPERACYJNY 4.2	OCENA I WERYFIKACJA POSIADANYCH INSTRUMENTÓW ODDZIAŁYWANIA - KOMPLESOWY SYSTEM WSPARCIA SŁUŻB SOCJALNYCH
KIERUNKI DZIAŁAŃ 4.2.1	Doskonalenie kadr pomocy społecznej
	Zatrudnianie asystentów rodziny
	Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi polegającymi między innymi na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym
	Dostosowanie liczby pracowników socjalnych do wymogów ustawy o pomocy społecznej oraz lokalnych potrzeb
	Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i formach pomocy
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, sponsorzy
CZAS REALIZACJI	W sposób ciągły
MIERNIKI OCENY	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkoleń kadry, • Liczba asystentów rodziny, • Liczba wspartych organizacji samorządowych, • Liczba wolontariuszy.
ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	Urząd Miasta Grajewa, jednostki organizacyjne
PARTNERZY	Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne

Źródło: Analiza Remedis SA

4.3. METODY WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA GRAJEWA

Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w mieście Grajewa, a także jego ocenę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne). Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów i zadań, a także poziomu ich

osiągania. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań (np. wskaźnik bezrobocia liczebność i wielkość przyznawanych poszczególnych zasiłków, świadczeń i innych form pomocy dla osób potrzebujących. Warto zwrócić uwagę, że zmiany ustawowe mogą spowodować pojawianie się nowych informacji socjalnych (np. program Rodzina 500+ dający nową informację o rodzinach). Oprócz informacji ilościowej wynikającej z porównywania opisanych wskaźników ważna jest też informacja jakościowa wynikająca z działań pracowników socjalnych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej raz do roku na sesji Rady Miasta składa sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Grajewo. Przygotowanie tych sprawozdań w sposób pokazujący rok bieżący na tle lat poprzednich i odniesienie się do określonych w strategii mierników realizacji działań realizujących cele strategiczne będzie właściwą formą ewaluacji realizacji strategii.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie zgodnie z art.110 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej. Realizacja działań wynikających ze Strategii będzie odbywać się zgodnie z harmonogramem, ujętym w opracowywanych corocznie planach.

Wszelkie zawarte w Strategii cele strategiczne i kierunki działań mogą, a nawet powinny ulegać zmianie wraz ze zmieniającą się lokalną sytuacją społeczną.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, jeśli przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów zgodnych z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, półrocznych w zależności od ich charakteru. Mogą być przyjmowane uchwałami przez Radę Miasta i powinny stanowić załączniki do niniejszej Strategii.

5. ZAŁĄCZNIKI

I. WZÓR ANKIETY

Ankieta zawiera pytania, które pozwolą nam przygotować Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych. Uprzejmie proszę o wypełnienie poniższej ANONIMOWEJ ankiety. Za poświęcony czas i rzetelne wypełnianie ankiety BARDZO DZIĘKUJEMY!

Uprzejmie proszę o wypełnienie poniższej ANONIMOWEJ ankiety. Za poświęcony czas i rzetelne wypełnianie ankiety BARDZO DZIĘKUJEMY!

1) Płeć

- a) kobieta
- b) mężczyzna

2) Wiek:

- a) 10
- b) 11
- c) 12
- d) 13
- e) 14
- f) 15
- g) 16
- h) Powyżej 16

3) Szkoła:

- a) Podstawowa
- b) Gimnazjum
- c) Liceum
- d) Technikum
- e) Szkoła zawodowa

4) W jakim wieku po raz pierwszy zdarzyło Ci się spróbować alkoholu?

- a) nigdy nie piłam/piłem alkoholu
- b) mniej niż 10 lat
- c) 10 - 13 lat
- d) 14 - 16 lat
- e) Powyżej 16 lat

5) Czy kupując alkohol byłeś/byłaś proszony/a o okazanie dowodu osobistego?

- a) tak,
- b) tak, prawie za każdym razem
- c) nie, nigdy

6) Czy wiesz co to są DOS-y?

- a) pochodne LSD
- b) alkohol niskoprocentowy
- c) pliki dźwiękowe symulujące doznania narkotyczne
- d) nazwa potoczna na papierosy
- e) system operacyjny

7) Jaka jest sytuacja zawodowa Twoich rodziców?

- a) oboje rodzice pracują
- b) oboje rodzice bezrobotni
- c) jeden rodzic pracuje, jeden rodzic bezrobotny
- d) jeden rodzic pracuje (rodzina niepełna)
- e) jeden rodzic bezrobotny (rodzina niepełna)
- f) jeden rodzic pracuje, drugi zajmuje się domem

8) Oceń swoje relacje z rodzicami (proszę o wybranie 1 odpowiedzi)

- a) nie rozumieją mnie
- b) nie mają dla mnie czasu
- c) często się kłócimy
- d) dużo rozmawiamy ze sobą
- e) są dla mnie autorytetem

- 9) **Czy znasz kogoś ze swoich kolegów lub koleżanek którzy są ofiarami przemocy w rodzinie/podejrzewasz że mogą być ofiarami przemocy w rodzinie?**
- a) Tak
 - b) Nie
 - c) Trudno powiedzieć
- 10) **Zaznacz stwierdzenia, z którymi się zgadasz: (proszę o wybranie 1 odpowiedzi)**
- a) Przemoc w rodzinie to wstyd.
 - b) Jeśli w domu ktoś kogoś bije, to znaczy że ta osoba sobie na to zasłużyła.
 - c) Przemoc nie można ukrywać. Trzeba takie sytuacje zgłaszać dorosłym.
 - d) Przemoc w rodzinie jest przestępstwem.
 - e) Rodzice mogą bić swoje dzieci, mogą na nie krzyczeć.
 - f) Sytuacje w domu najlepiej rozwiązuje się siłą
 - g) Problemy w rodzinie powinny być rozwiązywane w domu
- 11) **Czy słyszałeś/słyszałaś o zjawisku uzależnienia od Internetu?**
- a) Tak
 - b) Nie
- 12) **Czy posiadasz Internet w telefonie komórkowym?**
- a) Tak
 - b) Nie
 - c) Nie mam komórki
- 13) **Z jakich portali korzystasz najczęściej?**
- a) portale społecznościowe (np. Facebook, nasza klasa itp.)
 - b) portale randkowe
 - c) czat
 - d) poczta
 - e) wiadomości lokalne
 - f) Wiadomości ze świata
 - g) Wiadomości sportowe
 - h) korzystam tylko do celów naukowych
- 14) **Czy potrafisz wyrażać swoje zdanie wśród kolegów lub koleżanek?**
- a) Tak
 - b) Nie
 - c) To zależy od sytuacji
 - d) To zależy od osób
- 15) **Z poniższej listy wybierz te zajęcia, które Twoim zdaniem byłyby atrakcyjne dla Ciebie i Twoich rówieśników, i chętnie byście w nich uczestniczyli. (proszę o zaznaczenie trzech odpowiedzi)**
- a) piłka nożna
 - b) piłka siatkowa
 - c) koszykówka
 - d) taniec nowoczesny
 - e) tenis stołowy
 - f) gry planszowe
 - g) grafika komputerowa
 - h) kodowanie/programowanie
 - i) warsztaty plastyczne
 - j) warsztaty teatralne
 - k) warsztaty rękodzielnicze
 - l) warsztaty DJ-skie
 - m) warsztaty radiowe
 - n) fitness / zumba
- 16) **Jakimi kanałami chciałabyś/chciałbyś otrzymywać informacje o planowanych wydarzeniach w Twojej najbliższej okolicy?**
- a) Facebook
 - b) Twitter
 - c) Snapchat
 - d) SMS
 - e) e-mail

f) plakat

1) Płeć a) kobieta b) mężczyzna	2) Wiek: a) 18-24 b) 25-40 c) 40-55 d) 56-64	3) Wykształcenie: a) Podstawowe b) Gimnazjalne c) Zawodowe d) Średnie e) Wyższe
--	---	---

4) W jakim wieku po raz pierwszy napiłeś się alkoholu? a) nigdy nie piłam/piłem alkoholu b) mniej niż 10 lat c) 10 - 13 lat d) 14 - 16 lat e) 17-21 lat f) 22 lat i więcej	5) Ile miałeś/miałaś lat jak pierwszy raz udało Ci się kupić alkohol? a) nigdy nie kupiłam / kupiłem alkoholu b) mniej niż 15 lat c) 15 lat d) 16 lat e) 17-21 lat f) 22 lat i więcej	6) Czy kupując alkohol byłeś/byłaś proszony/a o okazanie dowodu osobistego? a) tak, b) nie, nigdy
---	--	--

7) jakich okolicznościach po raz pierwszy spróbowałeś/eś:

	ALKOHOL	DOPALACZE	NARKOTYKI
na uroczystości rodzinnej (urodziny, imieniny, wesele itp.)			
na wagarach			
na dyskotecce			
u kolegi/koleżanki w domu			
w swoim domu pod nieobecność rodziców			
na wakacjach			

8) Jaka jest Twoja sytuacja zawodowa?

- a) pracuję
- b) jestem bezrobotny/bezrobotna
- c) jestem bezrobotna/bezrobotny bez prawa do zasiłku
- d) poszukuję pracy
- e) uczę się
- f) prowadzę gospodarstwo domowe
- g) emerytura/renta

9) Jakie Pani/Pana zdaniem są główne powody bezrobocia w Grajewie?

- a) trudna sytuacja na lokalnym rynku
- b) brak opieki nad dziećmi (brak przedszkoli, żłobków)
- c) dyskryminacja mieszkańców ze względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, miejsce zamieszkania
- d) niedostosowanie kwalifikacji zawodowych mieszkańców do lokalnych potrzeb
- e) niechęć mieszkańców do podjęcia pracy

10) Jak Pani/Pan ocenia stopień wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych w Grajewie:

- a) znaczący
- b) średni

- c) znikomy
- d) mieszkańcy nie mają żadnego wpływu na decyzje podejmowane przez władze lokalne
- e) nie mam zdania

11) Jak Pani/Pan ocenia stopień zaangażowania i kierunki działań władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców:

- a) bardzo dobrze
- b) dobrze
- c) dostatecznie
- d) niedostatecznie
- e) nie mam zdania

12) Jakich problemów według Pani/Pana najczęściej doświadczają osoby starsze w Grajewie?

- a) Brak opieki ze strony rodziny
- b) Poczucie nieprzydatności
- c) Brak motywacji do życia
- d) Problemy finansowe
- e) Brak ofert zagospodarowania wolnego czasu

13) W jaki sposób dowiaduje się Pani/Pan o organizowaniu imprez kulturalnych?

- a) przez Internet
- b) z ogłoszeń zlokalizowanych na terenie Grajewa
- c) od sąsiadów i rodziny
- d) mam problemy z uzyskaniem tych informacji
- e) w Gminie brakuj takich imprez

14) Jak ocenia Pani/Pan stan bezpieczeństwa na terenie Grajewa?

- a) bardzo dobrze
- b) dobrze
- c) średnio
- d) źle
- e) bardzo źle

15) Jak Pani/Pan ocenia stopień czystości na terenie Grajewa:

- a) bardzo dobrze
- b) dobrze
- c) źle
- d) bardzo źle

16) Zaznacz, co Twoim zdaniem jest przemocą w rodzinie: (proszę o wybranie 4 odpowiedzi)

- a) Popychanie
- b) Uderzanie
- c) Kopanie
- d) Duszenie
- e) Przypalanie ciała
- f) Policzkowanie
- g) Wyśmiewanie
- h) Szantaż
- i) Wymuszanie współżycia seksualnego

j) Ograniczanie snu i pożywienia

17) Czy znasz jakieś osoby które są ofiarami przemocy w rodzinie/podejrzewasz że mogą być ofiarami przemocy w rodzinie?

- a) Tak
- b) Nie

18) Zaznacz stwierdzenia, z którymi się zgadzasz: (proszę o wybranie 1 odpowiedzi)

- a) Przemoc w rodzinie to wstyd.
- b) Jeśli w domu ktoś kogoś bije, to znaczy że ta osoba sobie na to zasłużyła.
- c) Przemocy nie można ukrywać. Trzeba takie sytuacje zgłaszać.
- d) Przemoc w rodzinie jest przestępstwem.
- e) Rodzice mogą bić swoje dzieci, mogą na nie krzyknąć w celach wychowawczych
- f) Czasami sytuacje w domu najlepiej rozwiązuje się siłą

19) Z jakiej pomocy wg Pani/Pana mogą korzystać ofiary przemocy w Grajewie?

- a) Kościół
- b) Szkoła
- c) Policja
- d) Instytucje pomocy społecznej
- e) Poradnia psychologiczno-pedagogiczna

20) Czy zdarzyło się Pani/Panu doświadczyć przemocy fizycznej?

- a) Nigdy
- b) Raczej wcale
- c) Rzadko
- d) Często
- e) Bardzo często

21) W jakiej sytuacji doświadczyła Pan/Pani przemocy fizycznej?

- a) W autobusie
- b) Szkole
- c) W domu
- d) W okolicy miejsca zamieszkania
- e) W pracy
- f) Nigdzie nie doświadczyłam przemocy fizycznej

22) Czy kiedykolwiek doświadczyła Pani/Pan przemocy psychicznej?

- a) Tak
- b) Nie
- c) Trudno powiedzieć

23) Kto Pani/Pana zdaniem jest najczęściej ofiarą przemocy?

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Dziecko
- d) Osoba starsza
- e) Osoba niepełnosprawna

SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Tabela 1 LICZBA MIESZKAŃCÓW MIASTA GRAJEWA W LATACH 2006-2015.....	17
Tabela 2 LICZBA UCZNIÓW W MIEŚCIE GRAJEWO W LATACH 2008-2016.....	22
Tabela 3 LICZBA DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GRAJEWIE	22
Tabela 4 MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W GRAJEWIE	24
Tabela 5 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ SPOŁECZNEJ	30
Tabela 6 WYDATKI NA POMOC SPOŁECZNĄ W LATACH 2013-2015 (dane cząstkowe).....	31
Tabela 7 RODZAJE POMOCY UDZIELANEJ PRZEZ MOPS W LATACH 2013-2015	31
Tabela 8 RODZAJE POMOCY UDZIELANEJ PRZEZ MOPS W LATACH 2013-2015 (dane cząstkowe)	31
Tabela 9 BEZROBOCIE W GRAJEWIE	32
Tabela 10 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA ZACHOWANIE AGRESYWNE UCZNIA – AGRESORY.....	34
Tabela 11 POPULACJE OSÓB, U KTÓRYCH WYSTĘPUJĄ RÓŻNE KATEGORIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	36
TABELA 12 „NIEBIESKIE KARTY”(NK) WYDANE W GRAJEWIE W LATACH 2014-2015	39
Tabela 13 LICZBA MIESZKAŃCÓW BEZROBOTNYCH WOBEC NIEPEŁNOSPRAWNYCH BEZROBOTNYCH W GRAJEWIE (stan na 31.12.2015 r.).....	40
Tabela 14 – PŁEĆ.....	42
Tabela 15 – WIEK.....	42
Tabela 16 –SZKOŁA	42
Tabela 17 – W JAKIM WIEKU PO RAZ PIERWSZY ZDARZYŁO CI SIĘ SPRÓBOWAĆ ALKOHOL? ...	42
Tabela 18 – CZY WIESZ CO TO SĄ DOSY?.....	43
Tabela 19 – JAKA JEST SYTUACJA ZAWODOWA TWOICH RODZICÓW?	44
Tabela 20 – OCEŃ SWOJE RELACJE Z RODZICAMI?	44
Tabela 21 – CZY ZNASZ KOGOŚ ZE SWOICH KOLEGÓW LUB KOLEŻANEK, KTÓRZY SĄ OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE LUB PODEJRZEWASZ, ŻE MOGĄ BYĆ?	45
Tabela 22 – ZAZNACZ STWIERDZENIA, Z KTÓRYM SIĘ ZGADZASZ (PROSZĘ O WYBRANIE 1 ODPOWIEDZI)	46
Tabela 23 – CZY SŁYSZAŁEŚ/SŁYSZAŁAŚ I ZJAWISKU UZALEŻNIENIA OD INTERNETU?	48

Tabela 24 – CZY POSIADASZ INTERNET W TELEFONIE KOMÓRKOWYM?	48
Tabela 25 – Z JAKICH PORTALI KORZYTASZ NAJCZĘŚCIEJ?	48
Tabela 26 – CZY POTRAFISZ WYRAŻAĆ SWOJE ZDANIE WŚRÓD KOLEGÓW, KOLEŻANEK?	49
Tabela 27 – Z PONIŻSZEJ LISTY WYBIERZ TE ZAJĘCIA, KTÓRE TWOIM ZDANIEM BYŁYBY ATRAKCYJNE DLA CIEBIE I TWOICH RÓWIEŚNIKÓW, I CHĘTNIE BYŚCIE W NICH UCZESTNICZYLI.	49
Tabela 28 – JAKIMI KANAŁAMI CHCIAŁBYŚ/CHCIAŁABYŚ OTRZYMYWAĆ INFORMACJĘ O PLANOWANYCH WYDARZENIACH W TWOJEJ NAJBLIŻSZEJ OKOLICY?	50
Tabela 29 - PŁEĆ.....	50
Tabela 30 - WIEK.....	50
Tabela 31 - WYKSZTAŁCENIE.....	51
Tabela 32 – W JAKIM WIEKU PO RAZ PIERWSZY NAPIŁEŚ SIĘ ALKOHOLU?	51
Tabela 33 – ILE MIAŁEŚ/MIAŁAŚ LAT JAK PIERWSZY RAZ UDAŁO CI SIĘ KUPIĆ ALKOHOL?	51
Tabela 34 – CZY KUPUJĄC ALKOHOL BYŁEŚ/AŚ PROSZONY/A O OKAZANIE DOWODU OSOBISTEGO?	52
Tabela 35 – W JAKICH OKOLICZNOŚCIACH PO RAZ PIERWSZY SPRÓBOWAŁAŚ/EŚ?	52
Tabela 36 – JAKA JEST TWOJA SYTUACJA ZAWODOWA?	53
Tabela 37 – JAKIE PANI/PANA ZDANIEM SĄ GŁÓWNE POWODY BEZROBOCIA W GRAJEWIE?.	53
Tabela 38 – JAK PAN/PANI OCENIA STOPIEŃ WPŁYWU MIESZKAŃCÓW NA SPRAWY LOKALNE I DECYZJE WŁADZ SAMORZĄDOWYCH GMINY?	53
Tabela 39 – JAK PAN/PANI OCENIA STOPIEŃ ZANGAŻOWANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ WŁADZ LOKALNYCH ZWIĄZANYCH Z ROZWIĄZANIEM PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIESZKAŃCÓW?	54
Tabela 40 – JAKIE PROBLEMY WEDŁUG PANI/PANA NAJCZĘŚCIEJ DOŚWIADCZAJĄ OSOBY STARSZE W GMINIE GRAJEWO?	55
Tabela 41 – W JAKI SPOSÓB DOWIADUJE SIĘ PAN/PANI O ORGANIZOWANIU IMPREZ KULTURALNYCH?	55
Tabela 42 – JAK OCENIA PAN/PANI STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE GRAJEWA?	55
Tabela 43 – JAK OCENIA PAN/PANI STOPIEŃ CZYSTOŚCI NA TERENIE GMINY?	56
Tabela 44 – ZAZNACZ, CO TWOIM ZDANIEM JEST PRZEMOCĄ W RODZINIE (4 ODPOWIEDZI).	56
Tabela 45 – CZY ZNASZ JAKIEŚ OSOBY KTÓRE SA OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE/PODEJRZEWAŻ ŻE MOGĄ BYĆ OFIARAMI PRZEMOCY W RODZINIE?	57
Tabela 46 – ZAZNACZ STWIERDZENIE, Z KTÓRYM SIĘ ZGADZAZ (PROSZĘ O WYBRANIE 1 ODPOWIEDZI)	57

Tabela 47 – Z JAKIEJ POMOCY WG PANI/PANA MOGĄ KORZYTSAĆ OFIARY PRZEMOCY W GRAJEWIE?.....	58
Tabela 48 – CZY ZDARZYŁO SIĘ PANI/PANU DOŚWIADCZĆ PRZEMOCY FIZYCZNEJ?	58
Tabela 49 – W JAKIEJ SYTUACJ DOŚWIADCZYŁA PAN/PANI PRZEMOCY FIZYCZNEJ?	58
Tabela 50 – CZY KIEDYKOLWIEK DOŚWIADCZYŁA PANI/PAN PRZEMOCY PSYCHICZNEJ?.....	59
Tabela 51 – KTO PANI/PANA ZDANIEM JEST NAJCZĘŚCIEJ OFIARĄ PRZEMOCY?	59
Tabela 52 ANALIZA SWOT, OBSZAR: UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	61
Tabela 53 ANALIZA SWOT, OBSZAR: OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE.....	61
Tabela 54 ANALIZA SWOT, OBSZAR: DZIECI, MŁODZIEŻ, RODZINA	62
Tabela 55 ANALIZA SWOT, OBSZAR: OSOBY STARSZE.....	63
Tabela 56 ANALIZA SWOT, OBSZAR: ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH	64
Tabela 57 CEL STRATEGICZNY 1.....	68
Tabela 58 CEL STRATEGICZNY 2.....	70
Tabela 59 CEL STRATEGICZNY 3.....	72
Tabela 60 CEL STRATEGICZNY 4.....	73
Rysunek 1 Gmina Miejska Grajewo na mapie powiatu grajewskiego.....	16
Rysunek 2 Odległość [km] Grajewa od niektórych, większych miejscowości	16